

OPETUSSUUNNITELMAN TUTKINTOKOHTAINEN OSA

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN (NUMEROINTI VALTAKUNNALLISESTA OPS:STA)

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PERUSTUTKINTO, LÄHIHOITAJA, 120 ov	
AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	NÄYTTÖTUTKINNOSSA
4. Ammatilliset tutkinnon osat, 90 ov	4. Ammatilliset tutkinnon osat
Tutkinnon osiin sisältyy työssäoppimista vähintään 29 ov, yrittäjyyttä vähintään 5 ov ja opinnäyte vähintään 2 ov	
4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat 4.1.1 Kasvun tukeminen ja ohjaus, 15 ov 4.1.2. Hoito ja huolenpito, 20 ov 4.1.3. Kuntoutumisen tukeminen, 15 ov	4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat 4.1.1 Kasvun tukeminen ja ohjaus 4.1.2. Hoito ja huolenpito 4.1.3. Kuntoutumisen tukeminen
Tutkintoon kuuluu pakollisena yksi koulutusohjelma.	Tutkintoon kuuluu pakollisena yksi osaamisala.
4.5 Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma 4.5.1 Lasten ja nuorten hoito ja kasvatus, 30 ov	4.5 Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisala 4.5.1 Lasten ja nuorten hoito ja kasvatus 30 ov
4.6 Mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma 4.6.1 Mielenterveys- ja päihdetyö, 30 ov	4.6 Mielenterveys- ja päihdetyön osaamisala 4.6.1 Mielenterveys- ja päihdetyö 30 ov
4.7. Sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma 4.7.1 Sairaanhoidon ja huolenpito, 30 ov	4.7 Sairaanhoidon ja huolenpidon osaamisala 4.7.1 Sairaanhoidon ja huolenpito 30 ov
4.11 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat Opiskelijan on valittava 10 ov kohdista 4.11.1 – 4.12.5.	4.11 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat Tutkinnon suorittajan on valittava yksi tutkinnon osa kohdista 4.11.1 – 4.11.4.
4.11.1 Tutkinnon osa Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta, 10 ov	4.11.1 Tutkinnon osa Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta
4.11.2 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 5 - 10 ov	4.11.2 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

4.11.3 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista	4.11.3 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista
4.11.4 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista	4.11.4 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista
4.11.5 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista	
4.11.6 Paikallisesti tarjottavat sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon osat, 5 - 10 ov	
4.12 Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 0 - 10 ov	
4.12.1 Yrittäjyys, 10 ov	
4.12.2. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 2 ov	
4.12.3 Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat, 5 – 10 ov	
4.12.4 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot), 0 – 10 ov	
4.12.5 Lukio-opinnot, 0 - 10 ov	
4.13 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnot osat)	4.13. Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)
4.13.1 Yritystoiminta, 10 ov	4.13.1 Yritystoiminta
4.13.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)	4.13.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)
4.13.3 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	
4.13.4 Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon toinen koulutusohjelma	4.13.4 Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon toinen osaamisala

4.13.5 Kipsaaminen ja erilaisten tuentatekniikoiden käyttö immobilisaatiohoidoissa, 10 ov		4.13.5 Kipsaaminen ja erilaisten tuentatekniikoiden käyttö immobilisaatiohoidoissa	
5. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa (yhteiset opinnot), 20 ov			
5.1 Pakolliset tutkinnon osat	Pakolliset	Valinnaiset	
5.1.1 Äidinkieli	4 ov	0 – 4	
5.1.2 Toinen kotimainen kieli			
5.1.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 ov		
5.1.2.2 Toinen kotimainen kieli, suomi		4 ov	
5.1.3 Vieras kieli	2 ov	0 – 4	
5.1.4 Matematiikka	3 ov	0 – 4	
5.1.5 Fysiikka ja kemia	2 ov	0 – 4	
5.1.6 Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätiieto	1 ov	0 – 4	
5.1.7 Liikunta ja terveystieto	2 ov	0 – 4	
5.1.9 Taide ja kulttuuri	1 ov	0 – 4	
5.2 Valinnaiset tutkinnon osat			
5.2.1 Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat, ks. edellä kohdat 5.1.1 – 5.1.9.			
5.2.2 Ympäristötieto		0 – 4	
5.2.3 Tieto- ja viestintäteknikka		0 – 4	
5.2.4 Etiikka		0 – 4	
5.2.5 Kulttuurien tuntemus		0 – 4	
5.2.6 Psykologia		0 – 4	
5.2.7 Yritystoiminta		0 – 4	
	16 ov	4 ov	

6. Vapaasti valittavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 10 ov	
Tutkinnon osiin sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov.	

Opinnäyte on pakollinen kaikille nuorisosteen opiskelijoille. Opiskelija syventää tai laajentaa siinä tietojaan ja taitojaan valitsemansa lähihoitajan työkenttään kuuluvasta aiheesta.

Opinnäyteprosessiin liittyy lähiopetusta, henkilökohtaista ohjausta, itsenäistä työskentelyä sekä osallistuminen seminaareihin ja projekteihin. Työelämälähtöinen opinnäyte voi olla painotukseltaan toiminnallinen tai teoreettinen. Siihen kuuluu aina kirjallinen osio. Opiskelija kehittää opinnäytettä tehdessään luovuuttaan, innovatiivisuuttaan sekä edistää ammatillista kasvuaan. Opinnäyte on laajuudeltaan 2 ov ja se toteutetaan osaksi ammatillisten opintojen yhteydessä. Lisäksi kolmantena vuotena toteutetaan äidinkieli 4-kurssi, jonka yhteydessä paneudutaan tiedonhakuun ja kirjallisen osion tuottamiseen, sekä opinnäyteseminaari, jossa opiskelija esittelee työnsä.

NÄYTTÖTUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Sosiaali- ja terveysalan rekisteröitävissä ammateissa edellytetään tutkinnon suorittajan osallistuvan tutkintoon valmistavaan koulutukseen tai oppisopimuskoulutukseen ja työssäoppimiseen henkilökohtaistamisen ja henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan mukaan.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa tulee koulutuksen järjestäjän ottaa huomioon tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämisessä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) tarkoitus edistää asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) tarkoitus edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palveluiden laatua varmistamalla, että lähihoitajalla on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon (120 ov) valmistavan koulutuksen laajuus määräytyy henkilön aikaisempien opintojen, työkokemuksen ja osaamisen perusteella niin, että tutkinnon perusteissa määritetyt ammattitaitovaatimukset on mahdollista saavuttaa. Jos tutkinnon suorittaja ei ole aiemmin suorittanut sosiaali- ja/tai terveysalan tutkintoa, valmistavan koulutuksen tulee sisältää pakollisia tutkinnon osia siten, että ne kattavat vähintään 80 opintoviikkoa perustutkinnon ammatillisista tutkinnon osista.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon sisältyvät ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) eivät ole pakollisia koulutuksessa, joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. Niiden tavoitteet tulee ottaa kuitenkin soveltuvin osin huomioon valmistavan koulutuksen opetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestämisessä.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PERUSTUTKINNON (LÄHIHOITAJA) AMMATILLISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI

Pakolliset tutkinnon osat

Kasvun tukeminen ja ohjaus 15 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- kunnioittaa asiakkaan arvoja ja kulttuuritaustaa
- tunnistaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvuun ja kehitykseen liittyviä vahvuuksia ja tarpeita
- asettaa kasvua ja kehitystä tukevia tavoitteita
- toimia asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevan suunnitelman pohjalta
- arvioida toimintaansa sekä kasvua ja kehitystä tukevan suunnitelman toteutumista
- edistää ja tukea asiakkaan kasvua ja kehitystä, terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia
- ohjata ja tukea asiakasta päivittäisissä toiminnoissa
- ohjata erilaisia asiakasryhmiä
- työskennellä sosiaali- ja terveysalan toimintaperiaatteiden, säädösten ja säännösten mukaan
- työskennellä eri asiakasryhmiä koskevien toimintaperiaatteiden ja suositusten mukaan
- ottaa vastuun oppimisestaan ja arvioida ammatillista kehittymistään
- hakea tietoa ja käyttää tietotekniikkaa ja dokumentointivälineitä
- noudattaa työryhmän sääntöjä ja toimia työyksikön työhyvinvointi- ja -turvallisuusohjeiden mukaan.

Kaikissa ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä asiakkailla tarkoitetaan eri-ikäisiä ja taustaltaan erilaisia henkilöitä. Tästä johtuen myös työssäoppimisen ympäristöt voivat olla

opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla erilaiset. Pääsääntöisesti tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset tulee kuitenkin saavuttaa erilaisissa lasten ja nuorten toimintaympäristöissä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot 3 ov

Elinikäisen oppimisen valmiudet 1 ov

Sisältö ja toteutus:

- oppimaan oppimisen perusasiat mm. ongelmaratkaisutaidot, itseohjautuvuus
- opiskelun suunnittelu, perehtyminen opinto-oppaaseen ja opetussuunnitelmaan
- lähihoitajan ammattitaitovaatimukset ja tutkinnon rakenne
- tiedonhaku (informaatikko)
- opintososiaaliset edut, opintosuoritukset, opintorekisteri (opintoasiainsihteri)
- oppimisvalmiudet ja -taidot ammatillisessa koulutuksessa

- luki-testi, matematiikkatesti
- kirjastoinfo, tiedonhaku
- tutkinnon perusteisiin perehtyminen
- oman oppimispolun laadinta

Vuorovaikutus, yhteistyö, ammattietiikka 2 ov

Sisältö ja toteutus:

- ammatillinen vuorovaikutus
- vuorovaikutustaidot; itseilmaisuu-, viestintä-, kuuntelu ja keskustelutaidot
- yksilönä ryhmässä, oman persoonallisuuden merkitys vuorovaikutustilanteessa
- ammatillinen kasvu ja kehitys
- itseilmaisuus ja viestintä erilaissa tilanteissa
- tunneäly ja asiakkaan kuunteleminen
- hyvinvoinnin käsite
- työhyvinvointi- ja -turvallisuusohjeita ja säädöksiä mm. kestävä kehitys

- yrittäjyys (sisäinen yrittäjyys)

- Yk:ihmisoikeuksien julistus, lapsen oikeuksien julistus, Suomen perustuslaki: perusoikeudet
- sosiaali- ja terveysalan arvoperusta ja oppilaitoksen arvot, oppilaitoksen kristillinen arvoperusta
- ihmiskäsitykset
- sosiaali- ja terveysalan ammattieettiset periaatteet, lähihoitajan eettiset periaatteet
- laki terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä
- laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista
- laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- laki potilaan asemasta ja oikeuksista
- liikuntasuositukset
- esteettiset tekijät, kauneus, ilmiö, olemus, värit, äänet, tunnelmat
- vuorovaikutusharjoituksia, sisäisiä ja ulkoisia
- ammattietiikan osalta tehtävä

Eri-ikäisten asiakkaiden ohjaaminen ja tukeminen 7 ov

Eri-ikäisten kokonaisvaltainen kehitys 4 ov

Sisältö ja toteutus:

- varhainen vuorovaikutus
- päivähoitojärjestelmä, päivähoitolaki
- fyysinen, psyykinen, hengellinen, sosiaalinen kehitys
- kulttuurien merkitys ihmisen toiminnassa
- luovat toiminnan menetelmät, erilaiset soveltavat menetelmät asiakkaan kasvun ja kehityksen
- tukemisen edistämiseen
- ryhmien toimintaan liittyvät lainalaisuudet, tiimityö, ohjaustaidot
- hoito- ja kasvatustyön prosessi, asiakkaan kasvua ja kehitystä tukeva kirjallinen suunnitelma
- varhaiskasvatussuunnitelma; sisällöt, menetelmät, suunnittelu, toteutus ja arviointi
- nuoren, aikuisen tai vanhuksen haastattelutehtävä
- eri-ikäisten ohjaaminen pienryhmittäin, yksilöraportointi ohjauksesta
- ohjattujen toimintojen suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi työssäoppimisen aikana
- asiakkaan havainnointitehtävä, toteutus työssäoppimisen aikana

Ravitsemus 1 ov

- Sisältö ja toteutus:
 - perusruoan valmistusperiaatteet
 - perusruoan ja leivonnaisten valmistus
 - hygieniapassi
- hygieniapassin suorittaminen
- perusruoan ja leivonnaisten suunnittelu ja valmistus

Sosiaali- ja terveystyö 2 ov

Sisältö ja toteutus:

- historia, nykyhetki, keskeiset tulevaisuuden visiot
- sosiaali- ja terveysalan ammattien kehittyminen
- sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän kehittyminen historiasta nykypäivään
- Toimintajärjestelmä
- Sosiaali- ja terveystyö elämänkaaren eri vaiheissa
- eri asiakasryhmiä koskevat toimintaperiaatteet ja suositukset
- ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteet, lastensuojelulaki
- ikäihmisten palvelujen laatusuositukset, mielenterveys- ja päihdesuunnitelma,
- yrittäjyys sosiaali- ja terveysalalla (yksityiset palveluntuottajat, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys)
- monikulttuurisuus osana hyvinvoivaa yhteiskuntaa

Työssäoppiminen 5 ov

Ammattitaidon osoittamistavat:

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa kasvun tukemisen ja ohjauksen ammattitaitonsa toimimalla varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä, kuten päiväkodissa (ensisijaisesti) ja ryhmäperhepäivähoidossa, kotipalvelussa, vanhusten päivätoiminnassa, palvelutalossa tai vanhainkodissa. Ammattitaito osoitetaan seuraavissa työkokonaisuuksissa:

suunnitelmallinen työskentely, terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen sekä kasvun tukeminen ja ohjaaminen.

Lisäksi on hallittava kasvun tukemiseen ja ohjaukseen liittyvä tieto sekä elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- työprosessien hallinta kokonaan
- työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- työn perustana olevan tiedon hallinta lukuun ottamatta asiakkaan kehitykseen liittyvää tiedonhallintaa, tiedonhaun, kommunikoinnin ja dokumentoinnin välineitä sekä sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon muodostumista, sosiaali- ja terveydenhuollon historiaa ja elintarvikehygienian vaatimuksia
- elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

Arviointi:

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelmallinen työskentely	tunnistaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvuun ja kehitykseen liittyviä vahvuuksia ja tarpeita.	tunnistaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvuun ja kehitykseen liittyviä vahvuuksia ja tarpeita hyödyntäen erilaisia tiedonkeruumenetelmiä.	tunnistaa laajasti eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvuun ja kehitykseen liittyviä vahvuuksia ja tarpeita hyödyntäen monipuolisesti erilaisia tiedonkeruumenetelmiä.
	asettaa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevia tavoitteita yhdessä asiakkaan ja työryhmän kanssa.	asettaa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevia tavoitteita yhdessä asiakkaan ja työryhmän kanssa siten, että ottaa huomioon asiakkaan iän ja kehitysvaiheen.	asettaa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevia tavoitteita yhdessä asiakkaan, hänen läheisten ja työryhmän kanssa siten, että ottaa huomioon asiakkaan iän, kehitysvaiheen ja elämäntilanteen.
	toimii työssään tavoitteellisesti	toimii työssään tavoitteellisesti	toimii työssään tavoitteellisesti ja

	perustaen toimintansa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevaan kirjalliseen suunnitelmaan.	perustaen toimintansa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevaan kirjalliseen suunnitelmaan yhteistyössä työyhteisön kanssa.	johdonmukaisesti perustaen toimintansa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevaan kirjalliseen suunnitelmaan yhteistyössä asiakkaan, hänen läheisten ja työyhteisön kanssa.
	arvioi omaa toimintaansa ja kirjallisen asiakaslähtöisen suunnitelman toteutumista.	arvioi realistisesti omaa toimintaansa ja kirjallisen asiakaslähtöisen suunnitelman toteutumista.	arvioi realistisesti ja monipuolisesti omaa toimintaansa ja kirjallisen asiakaslähtöisen suunnitelman toteutumista.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kasvun tukeminen ja ohjaaminen	kuuntelee ja havainnoi asiakasta sekä keskustelee asiakkaan kanssa hänen tarpeistaan.	kuuntelee ja havainnoi asiakasta sekä keskustelee asiakkaan kanssa hänen tarpeistaan. Ottaa huomioon asiakkaan elämäntilanteen.	kuuntelee ja havainnoi sekä keskustelee luontevasti asiakkaan kanssa hänen tarpeistaan. Ottaa huomioon monipuolisesti asiakkaan elämäntilanteen.
	tarjoaa asiakkaille toimintamahdollisuuksia sekä käyttää erilaisia materiaaleja, välineitä ja tiloja toiminnassaan.	tarjoaa asiakkaille toimintamahdollisuuksia sekä käyttää tarkoituksenmukaisesti materiaaleja, välineitä ja tiloja toiminnassaan.	tarjoaa innostavasti ja motivoivasti asiakkaille toimintamahdollisuuksia sekä käyttää toiminnassaan tarkoituksenmukaisesti ja luovasti materiaaleja, välineitä ja tiloja.
	käyttää joitakin toimintaympäristöön soveltuvia menetelmiä asiakkaan kasvun ja kehityksen edistämiseen ja tukemiseen.	käyttää monipuolisesti erilaisia toimintaympäristöön soveltuvia menetelmiä asiakkaan kasvun ja kehityksen edistämiseen ja tukemiseen.	käyttää monipuolisesti ja luovasti toimintaympäristöön soveltuvia menetelmiä asiakkaan kasvun ja kehityksen edistämiseen ja tukemiseen.
	käyttää luovan toiminnan menetelmiä ja työtapoja kasvun	käyttää monipuolisesti luovan toiminnan menetelmiä ja työtapoja	käyttää monipuolisesti ja luontevasti luovan toiminnan menetelmiä

	tukemisen välineenä.	kasvun tukemisen välineenä.	ja työtapoja kasvun tukemisen välineenä.
	ohjaa ja neuvoo asiakasta päivittäisessä toiminnassa.	ohjaa ja neuvoo asiakasta päivittäisessä toiminnassa sekä ottaa hänet huomioon aktiivisena osallistujana.	ohjaa ja neuvoo itsenäisesti ja vastuullisesti asiakasta päivittäisessä toiminnassa sekä ottaa hänet huomioon aktiivisena osallistujana.
	tukee asiakkaan hyväksyttävää toimintaa ja asettaa rajoja asiakkaan toiminnalle.	tukee asiakkaan hyväksyttävää toimintaa ja asettaa tarkoituksenmukaisesti rajoja perustellen niitä.	tukee asiakkaan hyväksyttävää toimintaa ja asettaa tarkoituksenmukaisesti rajoja perustellen niitä sekä löytää myönteisiä ratkaisuja.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kasvun tukeminen ja ohjaaminen	ohjaa erilaisia asiakasryhmiä ja tukee asiakkaiden välistä vuorovaikutusta.	ohjaa erilaisia asiakasryhmiä ja tukee aktiivisesti asiakkaiden välistä vuorovaikutusta.	ohjaa luontevasti erilaisia asiakasryhmiä sekä tukee aktiivisesti asiakkaiden välistä vuorovaikutusta eri tilanteissa.
	ottaa huomioon asiakkaan toimintaympäristön viihtyisyyden ja ylläpitää sen esteettisyyttä.	rakentaa asiakkaan toimintaympäristöä viihtyisäksi ja ylläpitää sen esteettisyyttä.	rakentaa yhdessä asiakkaan kanssa toimintaympäristöä viihtyisäksi ja ylläpitää sen esteettisyyttä. Ottaa huomioon oman alansa esteettiset tekijät.
	työskentelee työryhmän tukemana asiakasryhmää koskevien toimintaperiaatteiden ja suositusten mukaisesti (esim. varhaiskasvatuksen ja ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteet, ikäihmisten palvelujen laatusuositukset, mielenterveys- ja päihdetyön kehittämissuunnitelma,	työskentelee asiakasryhmää koskevien toimintaperiaatteiden ja suositusten mukaan.	työskentelee asiakasryhmää koskevien toimintaperiaatteiden ja suositusten mukaan sekä perustelee niillä toimintaansa.

	liikuntasuositukset).		
Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	tukee työryhmän jäsenenä asiakkaiden terveyttä ja hyvinvointia ohjaamalla heitä käyttämään tarvittavia palveluita.	tukee asiakkaiden terveyttä ja hyvinvointia ohjaamalla heitä käyttämään tarvittavia palveluita.	edistää toiminnallaan asiakkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä ohjaa heitä käyttämään monipuolisesti tarvittavia palveluita.
	valmistaa perusruokaa ja leivonnaisia elintarvikehygienian vaatimusten mukaisesti. Ottaa huomioon asiakkaan tarpeet.	suunnittelee ja valmistaa ravitsemuksellisesti täysipainoista perusruokaa ja leivonnaisia elintarvikehygienian vaatimusten mukaisesti. Ottaa huomioon asiakkaan tarpeet.	suunnittelee ja valmistaa ravitsemuksellisesti täysipainoista perusruokaa ja leivonnaisia elintarvikehygienian vaatimusten mukaisesti. Ottaa monipuolisesti huomioon asiakkaan tarpeet.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asiakkaan kasvun ja kehityksen tukemista koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa eri-ikäisen asiakkaan psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta kehityksestä.	perustelee toimintaansa tiedolla eri-ikäisen asiakkaan psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta kehityksestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla eri-ikäisen asiakkaan psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta kehityksestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä.
	tietää hoito- ja kasvatustyön prosessin ja suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan periaatteita ja ottaa ne huomioon työssään.	tietää hoito- ja kasvatustyön prosessin sekä perustelee toimintaansa suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan periaatteilla.	tietää hoito- ja kasvatustyön prosessin sekä perustelee monipuolisesti toimintaansa suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan periaatteilla.
	hyödyntää työssään tietoa asiakkaan hoidossa ja kasvatuksessa käytettävistä tiedonkeruumenetelmistä.	hyödyntää työssään monipuolisesti tietoa asiakkaan hoidon ja kasvatuksen kannalta keskeisistä tiedonkeruumenetelmistä.	hyödyntää työssään monipuolisesti ja perustellen tietoa hoidon ja kasvatuksen kannalta keskeisistä tiedonkeruumenetelmistä.
	hyödyntää työssään tietoa asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevista	perustelee toimintaansa monipuolisesti tiedolla asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevista	perustelee toimintaansa monipuolisesti tiedolla asiakkaan kasvua ja kehitystä tukevista

	toimintamahdollisuuksista sekä kasvua ja kehitystä tukevan toimintaympäristön luomisesta.	toimintamahdollisuuksista sekä kasvua ja kehitystä tukevan toimintaympäristön luomisesta.	toimintamahdollisuuksista sekä kasvua ja kehitystä tukevan toimintaympäristön luomisesta.
	hyödyntää työssään kasvua ja kehitystä tukevia luovan ilmaisun menetelmiä.	hyödyntää työssään perustellusti kasvua ja kehitystä tukevia luovan ilmaisun menetelmiä.	hyödyntää työssään monipuolisesti ja perustellusti kasvua ja kehitystä tukevia luovan ilmaisun menetelmiä.
	hyödyntää työssään tietoa ryhmien toimintaan liittyvistä lainalaisuuksista.	perustelee toimintaansa tiedolla ryhmien toimintaan liittyvistä lainalaisuuksista.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla ryhmien toimintaan liittyvistä lainalaisuuksista.
	hyödyntää työssään tietoa kulttuurin merkityksestä ihmisen toiminnassa.	perustelee toimintaansa tiedolla kulttuurin merkityksestä ihmisen toiminnassa.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla kulttuurin merkityksestä ihmisen toiminnassa.
Terveyttä ja hyvinvointia koskevan tiedon hallinta	ottaa huomioon työskentelyssään asiakkaiden hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä.	ottaa huomioon työskentelyssään asiakkaiden hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja perustelee toimintaansa niillä.	ottaa huomioon työskentelyssään asiakkaiden hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja perustelee monipuolisesti toimintaansa niillä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveyttä ja hyvinvointia koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa asiakkaitaan koskevista ravitsemussuosituksista ja perusruuan valmistusperiaatteista sekä elintarvikehygienian vaatimuksista.	perustelee toimintaansa asiakkaitaan koskevilla ravitsemussuosituksilla ja perusruuan valmistusperiaatteilla sekä elintarvikehygienian vaatimuksilla.	perustelee monipuolisesti toimintaansa asiakkaitaan koskevilla ravitsemussuosituksilla ja perusruuan valmistusperiaatteilla sekä elintarvikehygienian vaatimuksilla.
Sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa, sosiaali- ja terveydenhuollon historiaa ja toimintajärjestelmä	kertoo sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon rakenteen ja tutkinnon keskeisiä ammattitaitovaatimuksia.	kertoo sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon rakenteen ja ammattitaitovaatimukset.	kertoo lähihoitajan ammatin historiallista ja yhteiskunnallista taustaa, tutkinnon rakenteen ja ammattitaitovaatimukset.

ä koskevan tiedon hallinta	kertoo sosiaali- ja terveydenhuollon historiasta ja nykyisestä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintajärjestelmästä.	kertoo sosiaali- ja terveydenhuollon historiasta ja nykyhetkestä sekä hyödyntää työssään tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintajärjestelmästä.	kertoo sosiaali- ja terveydenhuollon historiasta, nykyhetkestä ja keskeisistä tulevaisuuden visioista sekä hyödyntää toiminnassaan tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintajärjestelmästä.
Säädöksiä, säännöksiä ja toimintaperiaatteita koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa eri asiakasryhmiä koskevista toimintaperiaatteista ja suosituksista (esim. varhaiskasvatuksen ja ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteita, ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia, mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, liikuntasuosituksia).	perustelee toimintaansa tiedolla eri asiakasryhmiä koskevista toimintaperiaatteista ja suosituksista (esim. varhaiskasvatuksen ja ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteet, ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia, mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, liikuntasuosituksia).	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla eri asiakasryhmiä koskevista toimintaperiaatteista ja suosituksista (esim. varhaiskasvatuksen ja ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteet, ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia, mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, liikuntasuosituksia).
	toimii työssään kasvun tukemiseen ja ohjaamiseen liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon säädösten, säännösten ja toimintaperiaatteiden mukaan.	toimii työssään kasvun tukemiseen ja ohjaamiseen liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon säädösten, säännösten ja toimintaperiaatteiden mukaan ja perustelee toimintaansa niillä.	toimii työssään kasvun tukemiseen ja ohjaamiseen liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon säädösten, säännösten ja toimintaperiaatteiden mukaan ja perustelee monipuolisesti toimintaansa niillä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppimaan oppimista koskevan tiedon hallinta	hyödyntää toiminnassaan tietoa oppimaan oppimiseen liittyvistä perusasioista.	perustelee toimintaansa tiedolla oppimaan oppimiseen liittyvistä perusasioista.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla oppimaan oppimiseen liittyvistä perusasioista.
	hyödyntää toiminnassaan tietoa ammatillisen kasvun ja kehityksen vaiheista.	perustelee toimintaansa tiedolla ammatillisen kasvun ja kehityksen vaiheista.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla ammatillisen kasvun ja kehityksen vaiheista.
	hyödyntää toiminnassaan joitakin tiedonhaun, kommunikoinnin ja dokumentoinnin välineitä.	hyödyntää toiminnassaan keskeisimpiä tiedonhaun, kommunikoinnin ja dokumentoinnin välineitä.	hyödyntää toiminnassaan monipuolisesti tiedonhaun, kommunikoinnin ja dokumentoinnin välineitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ottaa vastuuta oppimisestaan ja kartuttaa ammatillista osaamistaan.	ottaa vastuun oppimisestaan ja kartuttaa ammatillista osaamistaan.	ottaa aktiivisesti vastuun oppimisestaan ja kartuttaa monipuolisesti omaa ammatillista osaamistaan.
	tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisaalueitaan sekä arvioi omaa ammatillista kehittymistään. Muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa oman ammatillisen kasvunsa ja kehityksensä vaiheen sekä asettaa tavoitteita ammatilliselle kehittymiselleen. Arvioi toimintaansa ja muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa oman ammatillisen kasvunsa ja kehityksensä vaiheen ja ottaa siitä vastuuta. Arvioi toimintaansa realistisesti sekä muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.
	hakee annettujen ohjeiden mukaan tietoa sekä käyttää tietotekniikkaa ja dokumentointivälineitä.	hakee monipuolisesti tietoa sekä käyttää sujuvasti tietotekniikkaa ja dokumentointivälineitä.	hakee monipuolisesti ja kriittisesti tietoa sekä käyttää sujuvasti työhönsä liittyvää tietotekniikkaa ja dokumentointivälineitä.

	hakee oma-aloitteisesti ohjausta ongelmatilanteissa.	perustelee ongelmatilanteissa tekemänsä ratkaisut ammatillisesti.	perustelee ongelmatilanteissa tekemänsä ratkaisut ammatillisesti ja esittää realistisia ja rakentavia ratkaisuvaihtoehtoja.
Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	ilmaisee itseään ymmärrettävästi sekä suullisesti että kirjallisesti. Ymmärtää asiakkaan viestejä ja vastaa niihin.	ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti. Ymmärtää asiakkaan ja hänen läheisten viestejä ja vastaa niihin asiakaslähtöisesti.	ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti, ymmärtää asiakkaan ja hänen läheisten viestejä ja vastaa niihin asiakaslähtöisesti ja ammatillisesti.
	toimii palveluhenkisesti ja asiakaslähtöisesti.	toimii luontevasti, palveluhenkisesti ja asiakaslähtöisesti.	toimii luontevasti, palveluhenkisesti ja asiakaslähtöisesti sekä tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
	työskentelee työryhmän jäsenenä ja noudattaa työryhmän sääntöjä ja toimintaperiaatteita.	työskentelee luontevasti työryhmän jäsenenä ja noudattaa työryhmän sääntöjä ja toimintaperiaatteita.	työskentelee oma-aloitteisesti ja joustavasti työryhmän jäsenenä yhteisiä toimintaperiaatteita noudattaen.
Ammattietiikka	arvostaa asiakkaita ja kunnioittaa heidän arvojan ja kulttuuritaustaansa.	arvostaa asiakkaita sekä kunnioittaa ja ymmärtää heidän arvojan ja kulttuuritaustaansa.	arvostaa asiakkaita yksilöllisesti sekä kunnioittaa ja ymmärtää heidän arvojan ja kulttuuritaustaansa.
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	toimii työhyvinvointia ja -turvallisuutta koskevien säädösten ja toimintaperiaatteiden mukaisesti tutuissa tilanteissa ja työympäristöissä.	toimii työhyvinvointia ja -turvallisuutta koskevien säädösten ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.	noudattaa oma-aloitteisesti työhyvinvointi- ja -turvallisuusohjeita ja säädöksiä sekä selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista.
	huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta annettujen ohjeiden mukaisesti.	huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta ja ennakoii mahdollisia turvallisuusriskejä ja vaaratilanteita.	huolehtii asiakkaiden kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta, ennakoii mahdolliset turvallisuusriskit ja vaaratilanteet.

Hoito ja huolenpito 20 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- asettaa tavoitteita omalle toiminnalleen hoito- ja huolenpitotyössä
- laatia tarve- ja voimavara- lähtöisen asiakkaan tai potilaan hoitoa ja huolenpitoa edistävän suunnitelman sekä toteuttaa ja arvioida sitä
- tukea asiakkaita tai potilaita selviytymään päivittäisissä toiminnoissa
- tarkkailla asiakkaan tai potilaan elintoimintoja ja toimintakykyä sekä kirjata havaintojaan ja tiedottaa niistä
- tehdä asiakas- ja potilaslähtöistä hoito- ja huolenpitotyötä hyödyntäen hoidon ja huolenpidon tietoperustaa
- toteuttaa muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksia (mm. diabetes, epilepsia, Parkinsonin tauti, Alzheimerin tauti, reuma, aivoverenvuoto, aivoinfarkti, mielenterveys- ja päihdesairaudet, artroosi ja osteoporoosi, aistisairaudet ja -vammat) sairastavien perushoitoa ja edistää kuntoutumista
- edistää asiakkaan tai potilaan fyysistä ja psyykkistä terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia
- asiakkaan tai potilaan ammatillisen kohtaamisen
- hyödyntää apuvälineiden ja teknologian mahdollisuuksia hoito- ja huolenpitotyössä
- ohjata asiakkaita tai potilaita käyttämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja toimeentuloturvan etuuksia
- toteuttaa kestävä kehityksen periaatteita toiminnassaan sekä työskennellä laatutyön suositusten mukaan
- toteuttaa lääkehoidon, annostella ja antaa lääkkeitä sekä tarkkailla niiden vaikutuksia
- arvioida omaa toimintaansa ja ammatillista kehittymistään sekä hyödyntää saamaansa palautetta
- arvioida mahdollisuuksiaan toimia tulevaisuudessa yrittäjänä
- noudattaa työhyvinvointi- ja työturvallisuusohjeita ja määräyksiä
- noudattaa sosiaali- ja terveysalan säädöksiä, säännöksiä ja eettisiä periaatteita.

Kaikissa ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä asiakkailla tarkoitetaan eri-ikäisiä ja taustaltaan erilaisia henkilöitä.

Ennaltaehkäisevä hoito- ja huolenpityö 5 ov

Pitkäaikais- ja kansansairaudet 2 ov

Sisältö ja toteutus:

- pitkäaikais- ja kansansairauksien riskitekijät, syntymekanismit ja hoito sekä kuntoutus
- diabetes, reuma, aivoverenvuoto, aivoinfarkti, artroosi, osteoporoosi, astma, copd, verenpaineauti, sydäninfarkti, sydämenvajaatoiminta, koronaaritauti, muistisairaudet)
- kontaktiopetus ja verkkokurssi

Työhyvinvointi, työturvallisuus ja aseptiikka 2½ ov

Sisältö ja toteutus:

- ergonomia, apuvälineet ja hyvinvointiteknologia
- oma työhyvinvoinnin edistäminen mm. taukoliikunta
- väkivallan uhan tunnistaminen ja haastavasti käyttäytyvän asiakkaan kohtaaminen
- työn aiheuttamien riskitekijöiden tunnistaminen ja niiden ennaltaehkäisy
- haastavasti käyttäytyvän asiakkaan kohtaaminen ja väkivallan uhan tunnistaminen
- aseptisen työskentelyn periaatteet
- yleisimmät tartuntojen aiheuttajat ja niiden leviämistiet
- tartuntatautien torjuntatyön säädökset
- yleisimmät aseptiikan peruskäsitteet ja varotoimet
- yleisimmät sairaalainfektiot ja niiden torjunta
- suoja- ja kosketuseritys
- laboraationa (käsien pesu, steriilit käsineet, suojavaatetus)
- hygieniahoitajan vierailu, vierailu välinehuollossa
- työsuojeluvaltuutetun vierailu

Ensiapu ½ ov

Sisältö ja toteutus:

- Ea1 sisältö
- kontaktiopetusta ja harjoituksia (100% läsnäolo)

Hoito- ja huolenpitotyössä toimiminen 10 ov

Ihmisen elimistön rakenne ja toiminta 1 ov

Sisältö ja toteutus

- ihmisen rakenne ja toiminta (ruoansulatus, verenkierto, hermosto, hengitys, virtsaneritys, ihon rakenne, aistielimen)
- kontaktiopetusta

Ravitsemus ja puhtaus 1 ov

Sisältö ja toteutus

- vaatehuolto
- ympäristön puhtaus ja viihtyisyys
- asiakkaan ohjaaminen ravitsemussuoristusten mukaisessa ateriakokonaisuudessa
- asiakkaan ohjaaminen tavallisimmissa erityisruokavalioissa (gluteeniton, laktoositon, sappi-kihti, diabeetikko)
- kontaktiopetusta ja harjoituksia

Hoitotyön prosessi ja kirjaaminen 1 ov

Sisältö ja toteutus

- voimavara- ja tarvelähtöinen hoito- ja huolenpitosuunnitelma
- hoitotyön auttamismenetelmät
- hoitotyön prosessi
- rakenteinen kirjaaminen
- kirjallinen ja suullinen tiedottaminen
- kirjaamista koskeva lainsäädäntö
- tietosuoja
- hoitopolku
- moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyö omaisten kanssa
- kontaktiopetusta

Sosiaaliset ongelmat ja sosiaaliturva 1½ ov

Sisältö ja toteutus:

- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja niissä ohjaaminen (laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, potilasvakuutus)
- ikääntymiseen ja sairastumiseen liittyvä toimeentuloturva
- sosiaalisten ongelmien tunnistaminen (yksinäisyys, syrjäytyminen, elämänhallinnan ongelmat, kaltoinkohtelu, perhe- ja lähisuhdeväkivalta)
- sosiaali- ja terveysalan yrittävyys

- kontaktiopetusta

Perustarpeet ja niiden hoitotyö 3½ ov

Sisältö ja toteutus:

- voimavara- ja tarvelähtöinen asiakkaan tukeminen (puhtaus, pukeutuminen, syöminen ja juominen, erittäminen, liikkuminen, uni ja lepo, asioiden hoito)
- elintoimintojen tarkkailu ja tukeminen
- kivun tunnistaminen ja hoito
- läsnäoloa ja vuorovaikutus auttamismenetelmänä
- kuolevan potilaan hoito
- turvallisuus potilashoidossa
- psykososiaaliset tekijät ja tuki terveyden edistäjänä
- asiakkaan virikkeellisyys ja sosiaalinen osallistuminen
- asiakkaan perushoito (mm. suunhoito, ihon hoito, liikehoito, käsien ja jalkojen hoito)
- asiakkaan elintoimintojen tarkkailu (lämmön, hengitystiheyden, pulssin, verenpaineen ja verensokerin mittaaminen)
- lääkeinjektiot ja niiden komplikaatiot (s.c. , i.m.)
- vainajan hoito
- kontaktiopetusta ja laboraatiot (100% läsnäolo)

Lääkehoito 2 ov

Sisältö ja toteutus

- eri lääkemuodot ja lääkkeiden antotavat
- lääkkeiden annostelu potilaskohtaisiin annoksiin
- lääkkeiden vaikutukset, haittavaikutukset, lääkkeiden väärinkäyttö sekä niistä tiedottaminen
- Pharmaca Fennica yms. tietolähteet
- lääkemääräysten uusiminen
- lääkkeiden säilyttäminen ja hävittäminen
- päihheet ja lääkkeet
- lääkehoidon säädökset (mm. lähihoitajan oikeudet ja velvollisuudet)
- eri lääkeaineryhmät
- lääkelaskennan yksikkömuunnokset ja annoslaskut
- kontaktiopetusta ja harjoituksia

Työssäoppiminen 5 ov

Ammattitaidon osoittamistavat:

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa hoidon ja huolenpidon ammattitaitonsa toimimalla vuode- ja hoivaosastolla, kotihoitoyksikössä, asumispalveluyksikössä, palvelukeskuksessa, pienryhmäkodissa tai vanhainkodissa. Ammattitaito osoitetaan seuraavissa työkokonaisuuksissa: suunnitelmallinen ja laadukas työskentely, hoito- ja huolenpitotyössä toimiminen ja lääkehoidon toteuttaminen. Lisäksi on hallittava hoitoon ja huolenpitoon liittyvä tieto sekä elinikäisen oppimisen avaintaidot. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- työprosessien hallinta kokonaan
- työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- työn perustana olevan tiedon hallinta lukuun ottamatta

- hoito- ja huolenpitotyön käsitteitä
- elimistön normaalia rakennetta ja toimintaa
- kansanterveydellisiä riskejä, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksia
- sosiaalisia ongelmia sekä kaltoinkohtelua ja perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevaa tietoperustaa
- kuolevan potilaan hoitoa
- sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluja, palvelujen tuottajatahoja ja toimeentuloturvan etuuksia ja lainsäädäntöä
- erityisruokavalioita
- lääkehoitoon liittyvää työ- ja ympäristönsuojelua sekä lääkehoitoon liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia ja lääkelaskentaa
- aseptisen työskentelyn periaatteita ja tartuntatautien torjuntatyön säädöksiä.

- elinikäisen oppimisen avaintaidot lukuun ottamatta ensiapua ja haastavasti käyttäytyvän asiakkaan tai potilaan sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhkan kohtaamista.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelmallinen työskentely	asettaa tavoitteita työryhmän tukemana omalle toiminnalleen. Kertoo tavoitteistaan työryhmälle ja toteuttaa suunnitelmaansa.	asettaa tavoitteita omalle toiminnalleen ja perustelee suunnitelmaansa työryhmälle. Toteuttaa suunnitelmaansa.	asettaa tavoitteet omalle toiminnalleen ja esittää työryhmälle vaihtoehtoisia ratkaisuja suunnitelmaansa, toteuttaa sitä ja arvioi omaa toimintaansa.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelmallinen työskentely	tunnistaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden tai potilaiden fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia, henkisiä ja hengellisiä tarpeita sekä voimavaroja joitakin tiedonkeruumenetelmiä käyttäen.	tunnistaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden tai potilaiden fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia, henkisiä ja hengellisiä tarpeita sekä voimavaroja monipuolisesti erilaisia tiedonkeruumenetelmiä käyttäen.	tunnistaa laajasti eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten asiakkaiden tai potilaiden fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia, henkisiä ja hengellisiä tarpeita sekä voimavaroja monipuolisesti ja luovasti tiedonkeruumenetelmiä käyttäen.
	laatii työryhmän ohjeiden mukaan voimavaralähtöisen hoitoa ja huolenpitoa edistävän suunnitelman osana hoito- ja huolenpitotyön työprosessia.	laatii hoitoa ja huolenpitoa edistävän suunnitelman osana hoito- ja huolenpitotyön työprosessia käyttäen suomalaista hoitotyön toimintoluokitusta tai kunkin toimintaympäristön käytössä olevaa asiakas- tai potilaskohtaista suunnitelmaa. Hyödyntää asiakkaan tai potilaan voimavaroja	laatii hoitoa ja huolenpitoa edistävän suunnitelman osana hoito- ja huolenpitotyön työprosessia käyttäen suomalaista hoitotyön toimintoluokitusta tai kunkin toimintaympäristön käytössä olevaa asiakas- tai potilaskohtaista suunnitelmaa. Hyödyntää asiakkaan tai potilaan voimavaroja ja verkostoa. Perustelee

		ja verkostoa.	suunnitelman merkityksen kokonaisvaltaisessa asiakastyössä.
	toimii tutuissa tilanteissa suunnitelman mukaisesti yhteistyössä asiakkaan tai potilaan sekä hänen verkostonsa kanssa. Arvioi omaa toimintaansa ja suunnitelman toteutumista.	toimii suunnitelman mukaisesti yhteistyössä asiakkaan tai potilaan sekä hänen verkostonsa kanssa. Arvioi omaa toimintaansa ja suunnitelman toteutumista.	toimii joustavasti suunnitelman mukaisesti yhteistyössä asiakkaan tai potilaan sekä hänen verkostonsa kanssa. Arvioi realistisesti omaa toimintaansa ja suunnitelman toteutumista. Perustelee omaa toimintaansa.
Laadukas työskentely	työskentelee ohjattuna toimintaympäristön laatusuositusten mukaan.	työskentelee toimintaympäristön laatusuositusten mukaan.	työskentelee toimintaympäristön laatusuositusten mukaan ja tekee kehittämissuhteita.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Hoito ja huolenpitytyössä toimiminen	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
	tukee ja auttaa asiakkaita tai potilaita työryhmän tukemana selviytymään päivittäisissä toiminnoissa (puhtaus ja pukeutuminen, syöminen ja juominen, erittäminen, liikkuminen, uni ja lepo sekä asioiden hoito)	tukee ja auttaa asiakkaita tai potilaita selviytymään päivittäisissä toiminnoissa.	tukee ja auttaa voimavara- lähtöisesti asiakkaita tai potilaita selviytymään päivittäisissä toiminnoissa.
	tarkkailee asiakkaan tai potilaan elintoimintoja (verenkierto ja hengitys), aistitoimintoja ja toimintakykyä työryhmän tukemana.	tarkkailee asiakkaan tai potilaan elintoimintoja, aistitoimintoja, toimintakykyä ja vointia. Tunnistaa muutoksia asiakkaan tai potilaan tilassa.	tarkkailee asiakkaan tai potilaan elintoimintoja, aistitoimintoja, toimintakykyä ja vointia. Tunnistaa muutoksia asiakkaan tai potilaan tilassa ja toimii muuttuneessa tilanteessa asianmukaisesti.
	mittaa oikein asiakkaan tai potilaan lämmön, hengitystiheyden, pulssin, verenpaineen ja verensokerin.	mittaa oikein asiakkaan tai potilaan lämmön, hengitystiheyden, pulssin, verenpaineen ja verensokerin sekä tunnistaa muutoksia asiakkaan tai potilaan tilassa.	mittaa oikein asiakkaan tai potilaan lämmön, hengitystiheyden, pulssin, verenpaineen ja verensokerin. Tunnistaa muutoksia asiakkaan tai potilaan tilassa ja toimii muuttuneessa tilanteessa asianmukaisesti.
	tarkkailee asiakkaan tai potilaan kipua sekä lievittää sitä työryhmän tukemana.	tunnistaa asiakkaan tai potilaan kipua ja käyttää työryhmän tukemana erilaisia menetelmiä kivun lievittämiseksi.	tunnistaa potilaan kipua ja käyttää erilaisia menetelmiä kivun lievittämiseksi.
	kirjaa havaintojaan työryhmän tukemana asiakas- tai potilas-kohtaiseen suunnitelmaan. Tiedottaa havainnoistaan suullisesti, kirjallisesti	kirjaa havainnot asiakas- tai potilaskohtaiseen suunnitelmaan. Tiedottaa havainnoistaan suullisesti, kirjallisesti ja tietoteknisiä välineitä	kirjaa havainnot itsenäisesti asiakas- tai potilas-kohtaiseen suunnitelmaan. Tiedottaa havainnoistaan suullisesti, kirjallisesti ja tietoteknisiä välineitä käyttäen. Ottaa

	ja tietoteknisiä välineitä käyttäen. Ottaa huomioon tietosuojan.	käyttäen. Ottaa huomioon tietosuojan.	huomioon tietosuojan.
--	--	---------------------------------------	-----------------------

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Hoito- ja huolenpitotyössä toimiminen	toteuttaa asiakas- tai potilaslähtöisesti työryhmän ohjeiden mukaan asiakkaiden tai potilaiden päivittäistä terveydenhoitoa, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksia sairastavien perushoitoa (mm. suunhoito, ihon hoito, liikehoito sekä käsien ja jalkojen hoito) ja edistää kuntoutumista.	toteuttaa oma-aloitteisesti ja asiakas- tai potilaslähtöisesti asiakkaiden tai potilaiden päivittäistä terveydenhoitoa, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksia sairastavien perushoitoa. Tukee asiakkaiden tai potilaiden omatoimisuutta ja edistää kuntoutumista voimassa olevien hoitokäytäntöjen mukaisesti.	toteuttaa oma-aloitteisesti ja asiakas- tai potilaslähtöisesti asiakkaiden tai potilaiden päivittäistä terveydenhoitoa, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksia sairastavien perushoitoa. Tukee asiakkaiden tai potilaiden omatoimisuutta ja edistää kuntoutumista sekä arvioi perushoidon menetelmiä voimassa olevien hoitokäytäntöjen mukaisesti.
	kohtaa asiakkaan tai potilaan ammatillisesti.	kohtaa asiakkaan tai potilaan ammatillisesti ja edistää asiakkaan tai potilaan hyvinvointia vuorovaikutuksellisin keinoin.	kohtaa asiakkaan tai potilaan ammatillisesti ja edistää asiakkaan tai potilaan hyvinvointia oma-aloitteisesti ja yksilöllisesti vuorovaikutuksellisin keinoin.
	käyttää työryhmän jäsenenä läsnäoloa työmenetelmänä.	käyttää läsnäoloa työmenetelmänä.	käyttää läsnäoloa työmenetelmänä myös asiakkaan tai potilaan vaativissa elämäntilanteissa.
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksien ja kehittämisen tarpeita.	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia tulevaisuudessa yrittäjänä ammattialallaan.	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia yrittäjänä ammattialallaan ja asettaa kehittymistavoitteita yrittäjyysosaamiselleen.

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioonottaminen	edistää voimavaralähtöisesti asiakkaan tai potilaan fyysistä ja psyykkistä terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.	edistää voimavaralähtöisesti ja oma-aloitteisesti asiakkaan tai potilaan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.	edistää voimavaralähtöisesti, oma-aloitteisesti ja monipuolisesti asiakkaan tai potilaan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.
--	---	---	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	ohjaa asiakkaita tai potilaita toiminnallisin menetelmin virikkeellisyyteen ja sosiaaliseen osallistumiseen.	ohjaa ja kannustaa asiakkaita tai potilaita toiminnallisin menetelmin virikkeellisyyteen ja sosiaaliseen osallistumiseen, mikä tukee heidän verkostojensa säilymistä ja muodostumista.	ohjaa ja kannustaa luovasti ja toiminnallisin menetelmin asiakkaita tai potilaita virikkeellisyyteen ja monipuoliseen sosiaaliseen osallistumiseen, mikä tukee heidän verkostojensa säilymistä ja muodostumista. Turvaa myös mahdollisuuden sosiaaliseen osallisuuteen.
	havaitsee tuen tarpeen ja joitakin asiakkaan tai potilaan sosiaalisia ongelmia (esim. yksinäisyys, elämänhallinnan ongelmat, kaltoinkohtelu, perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja mielenterveys- ja päihdeongelmat).	tunnistaa asiakkaan tai potilaan sosiaalisia ongelmia ja ottaa ne työryhmän ohjeiden mukaan huomioon hoito- ja huolenpitotyössä.	tunnistaa asiakkaan tai potilaan sosiaalisia ongelmia ja ottaa ne työryhmän ohjeiden mukaan huomioon hoito- ja huolenpitotyössä. Keskustelee asiakkaan tai potilaan kanssa hänen tilanteestaan ja ohjaa häntä hakemaan apua.
	tunnistaa asiakkaan tai potilaan kansanterveydellisiä riskejä.	tunnistaa asiakkaan tai potilaan kansanterveydellisiä riskejä ja ottaa ne työryhmän ohjeiden mukaan huomioon hoito- ja huolenpitotyössä.	tunnistaa asiakkaan tai potilaan kansanterveydellisiä riskejä ja ottaa ne huomioon hoito- ja huolenpitotyössä sekä keskustelee asiakkaan tai potilaan kanssa hänen tilanteestaan.
	ohjaa asiakasta tai potilasta valitsemaan tai valitsee ravitsemussuositusten mukaisen ateriakokonaisuuden	motivoi ja ohjaa asiakasta tai potilasta valitsemaan tai valitsee ravitsemussuositusten mukaisen ateriakokonaisuuden	motivoi ja ohjaa perustellen asiakasta tai potilasta valitsemaan tai valitsee ravitsemussuositusten mukaisen

	ottaen huomioon erityisruokavaliot.	ottaen huomioon erityisruokavaliot.	ateriakokonaisuuden ottaen huomioon erityisruokavaliot.
--	-------------------------------------	-------------------------------------	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioonottaminen	huolehtii asiakkaan tai potilaan ympäristön turvallisuudesta ja puhtaanapidosta sekä vaatehuollosta.	ohjaa huolehtimaan tai huolehtii itsenäisesti asiakkaan tai potilaan ympäristön turvallisuudesta, viihtyisyydestä ja puhtaanapidosta sekä vaatehuollosta.	ohjaa ja motivoi huolehtimaan tai huolehtii asiakkaan tai potilaan ympäristön turvallisuudesta, viihtyisyydestä ja puhtaanapidosta sekä vaatehuollosta.
Hoito- ja huolenpitotyössä toimiminen	hyödyntää työryhmän ohjeiden mukaan apuvälineiden ja teknologian mahdollisuuksia hoito- ja huolenpitotyössä.	hyödyntää oma-aloitteisesti apuvälineiden ja teknologian mahdollisuuksia hoito- ja huolenpitotyössä.	hyödyntää monipuolisesti ja luovasti apuvälineiden ja teknologian mahdollisuuksia hoito- ja huolenpitotyössä.
	valitsee työryhmän ohjeiden mukaan luontoa säästäviä materiaaleja, välineitä ja menetelmiä sekä käyttää energiaa säästäviä työtapoja.	valitsee luontoa säästävät materiaalit, välineet ja menetelmät sekä käyttää energiaa säästäviä työtapoja.	kannustaa ja opastaa asiakkaita tai potilaita valitsemaan luontoa säästävät materiaalit, välineet ja menetelmät kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti sekä käyttää energiaa säästäviä työtapoja.
	tunnistaa asiakkaan tai potilaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä toimeentuloturvan tarpeita.	tunnistaa asiakkaan tai potilaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä toimeentuloturvan tarpeita ja kertoo palveluista asiakkaalle tai potilaalle.	tunnistaa monipuolisesti asiakkaan tai potilaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä toimeentuloturvan tarpeita. Ohjaa asiakasta tai potilasta käyttämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä toimeentuloturvan etuuksia.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Lääkehoidon toteuttaminen	<p>annostelee lääkkeet virheettömästi asiakas- tai potilaskohtaisiin annoksiin ja antaa lääkkeet luonnollista tietä (suun kautta, peräsuoleen, iholle, silmään, nenään, korvaan, emättimeen), injektiona ihon alle ja lihakseen (s.c. , i.m.) - ja hengityksen kautta (inh.) ohjeiden mukaan. Työskentelee aseptiikkaa ja työ- ja ympäristönsuojeluohjeita noudattaen.</p>	<p>annostelee lääkkeet virheettömästi asiakas- tai potilaskohtaisiin annoksiin ja antaa lääkkeet luonnollista tietä (suun kautta, peräsuoleen, iholle, silmään, nenään, korvaan, emättimeen), injektiona ihon alle ja lihakseen (s.c. , i.m.) ja hengitettynä (inh.) ohjeiden mukaan. Työskentelee aseptiikkaa ja työ- ja ympäristönsuojeluohjeita noudattaen.</p>	<p>annostelee lääkkeet virheettömästi asiakas- tai potilaskohtaisiin annoksiin ja antaa lääkkeet luonnollista tietä (suun kautta, peräsuoleen, iholle, silmään, nenään, korvaan, emättimeen), injektiona ihon alle ja lihakseen (s.c. , i.m.) ja hengitettynä (inh.) ohjeiden ja tilanteen mukaisesti. Työskentelee aseptiikkaa ja työ- ja ympäristönsuojeluohjeita noudattaen.</p>
	<p>etsii tietoja lääkkeiden vaikutuksista ja sivuvaikutuksista luotettavista tietolähteistä, kuten Pharmaca Fennicasta tai lääketietojärjestelmistä. Tarkkailee asiakkaan tai potilaan käyttämien lääkkeiden vaikutuksia ja haittavaikutuksia ja mahdollista lääkkeiden väärinkäyttöä ohjeiden mukaan sekä tiedottaa suullisesti ja kirjallisesti havainnoistaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.</p>	<p>käyttää luotettavia tietolähteitä, kuten Pharmaca Fennicaa tai lääketietojärjestelmiä asiakkaan tai potilaan käyttämien lääkkeiden vaikutusten ja haittavaikutusten ja mahdollisen lääkkeiden väärinkäytön tarkkailussa. Tiedottaa suullisesti ja kirjallisesti havainnoistaan.</p>	<p>käyttää luotettavia tietolähteitä, kuten Pharmaca Fennicaa tai lääketietojärjestelmiä tarkkailee lääkkeiden vaikutuksia ja haittavaikutuksia ja mahdollista lääkkeiden väärinkäyttöä osana asiakkaan tai potilaan kokonaisuhoitoa. Tiedottaa oma-aloitteisesti suullisesti ja kirjallisesti havainnoistaan.</p>

	ohjaa asiakasta tai potilasta lääkemääräysten tulkinnassa ja uusimisessa. Tunnistaa riskit asiakkaan lääkeshoidon ja päihteiden käytön suhteen ja tiedottaa niistä työryhmässä.	ohjaa asiakasta tai potilasta lääkemääräysten tulkinnassa ja uusimisessa sekä ohjaa asiakasta lääkkeiden käytössä, säilyttämisessä ja hävittämisessä vastuualueensa asettamissa rajoissa. Antaa tietoa päihteiden käytön vaikutuksista lääkehoitoon.	ohjaa ja neuvoo asiakasta tai potilasta lääkemääräysten tulkinnassa ja uusimisessa, ohjaa asiakasta tai potilasta eri tilanteissa lääkkeiden käytössä, säilyttämisessä ja hävittämisessä säädösten ja vastuualueensa rajoissa. Antaa tietoa päihteiden käytön vaikutuksista lääkehoitoon.
--	---	--	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3.Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Perushoitoa ja huolenpitotyötä koskevien käsitteiden ja tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa:	perustelee työhönsä liittyvät ratkaisuja ja toimintatapojaan tiedoilla:	perustelee monipuolisesti työhönsä liittyvät ratkaisut ja toimintatapansa tiedoilla:
	ihmisen tarpeista ja voimavaroista.	ihmisen tarpeista ja voimavaroista.	ihmisen tarpeista ja voimavaroista.
	terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksistä ja päivittäisistä toiminnoista, perushoidosta (mm. suunhoito, ihon hoito, liikehoito, käsien ja jalkojen hoito) ja terveydenhoidosta.	terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksistä ja päivittäisistä toiminnoista, perushoidosta ja terveydenhoidosta.	terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksistä ja päivittäisistä toiminnoista, perushoidosta ja terveydenhoidosta.
	elimistön normaalista rakenteesta ja toiminnasta.	elimistön normaalista rakenteesta ja toiminnasta.	elimistön normaalista rakenteesta ja toiminnasta.

	kansanterveydellisistä riskeistä, muisti-, kansan- ja pitkäaikaisairauksista (mm. diabetes, epilepsia, Parkinsonin tauti, Alzheimerin tauti, reuma, aivoverenvuoto, aivoinfarkti, mielenterveys- ja päihdesairaudet, artroosi ja osteoporoosi, aistisairaudet ja -vammat).	kansanterveydellisistä riskeistä, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksista.	kansanterveydellisistä riskeistä, muisti-, pitkäaikais- ja kansansairauksista.
	sosiaalisista ongelmista ja tuen tarpeista (esim. yksinäisyys, elämänhallinnan ongelmat, kaltoinkohtelu, perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja mielenterveys- ja päihdeongelmat).	sosiaalisista ongelmista ja tuen tarpeista.	sosiaalisista ongelmista ja tuen tarpeista.
	kuolevan potilaan hoidosta.	kuolevan potilaan hoidosta.	kuolevan potilaan hoidosta.
	tietää sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä, peruspalveluja ja palvelujen tuottajatahoja sekä toimeentuloturvan etuuksia. Kertoo palveluista ja etuuksista tutuissa asiakastilanteissa sekä toimii säädösten mukaan.	hyödyntää työssään tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöstä, palveluista ja palvelujen tuottajatahoista sekä toimeentuloturvan etuuksista.	hyödyntää työssään laajasti tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöstä, palveluista ja palvelujen tuottajatahoista sekä toimeentuloturvan etuuksista asiakkaan tai potilaan tarpeiden mukaisesti.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Perushoitoa ja huolenpitotyötä koskevien käsitteiden ja tiedon hallinta	tietää sosiaali- ja terveydenhuollon eettisiä periaatteita ja käyttää hoidon ja huolenpidon keskeisiä käsitteitä työssään.	perustelee toimintaansa sosiaali- ja terveydenhuollon eettisillä periaatteilla ja käyttää hoidon ja huolenpidon käsitteitä työssään.	perustelee monipuolisesti toimintaansa sosiaali- ja terveydenhuollon eettisillä periaatteilla ja käyttää sujuvasti hoidon ja huolenpidon käsitteitä työssään.
	tietää kestävän kehityksen käsitteen ja periaatteet ja ottaa niitä huomioon työssään.	ottaa huomioon työssään kestävän kehityksen periaatteet ja perustelee niillä toimintaansa.	ottaa huomioon työssään kestävän kehityksen periaatteet ja niiden toteuttamismahdollisuudet sekä perustelee niillä monipuolisesti toimintaansa.
	hyödyntää työssään tietoa erityisruokavalioiden, puhtaanapidosta ja vaatehuollon perusteista.	perustelee toimintaansa työtilanteissa tiedoilla erityisruokavalioiden, puhtaanapidon ja vaatehuollon perusteista.	perustelee monipuolisesti toimintaansa työtilanteissa tiedoilla erityisruokavalioiden, puhtaanapidon ja vaatehuollon perusteista.
Lääkehoitoa koskevan tiedon hallinta	hyödyntää tietoa yleisimmistä lääkeumuodoista ja lääkkeiden antotavoista sekä lääkehoitoon liittyvästä työ- ja ympäristönsuojelusta. Tietää lääkkeiden väärinkäytön ilmiöistä. Tietää lääkehoidon toteutuksessa omat oikeutensa ja velvollisuutensa.	perustelee ratkaisunsa ja toimintansa tiedolla yleisimmistä lääkeaineryhmistä, lääkeumuodoista ja lääkkeiden antotavoista sekä lääkehoitoon liittyvästä työ- ja ympäristönsuojelusta. Tietää lääkkeiden väärinkäytön ilmiöistä. Tietää lääkehoidon toteutuksessa omat oikeutensa ja velvollisuutensa.	perustelee monipuolisesti ratkaisunsa ja toimintansa tiedolla <ul style="list-style-type: none"> * eri lääkeaineryhmistä * yleisimpien lääkkeiden haittavaikutuksista ja lääkkeiden väärinkäytön ilmiöistä * lääkehoitoa koskevista säädöksistä ja niiden asettamista rajoituksista ja vaatimuksista (lainsäädäntö, lääkevalvonta ja sairausvakuutus) * erilaisista lääkeumuodoista * lääkkeenantotavoista * lääkehoitoon liittyvästä työ- ja

			ympäristönsuojelusta.
	tekee virheettömästi lääkelaskennassa yksikkömuunnokset ja annoslaskut.	tekee virheettömästi lääkelaskennassa yksikkömuunnokset ja annoslaskut.	tekee virheettömästi lääkelaskennassa yksikkömuunnokset ja annoslaskut.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveyttä, turvallisuutta ja toimintakykyä koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa psykososiaalisten tekijöiden, ympäristön ja esteettisyyden merkityksestä terveyden ja hyvinvoinnin sekä turvallisuuden edistämisessä.	perustelee toimintaansa tiedolla psykososiaalisten tekijöiden, ympäristön ja esteettisyyden merkityksestä terveyden ja hyvinvoinnin sekä turvallisuuden edistämisessä.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedoilla psykososiaalisten tekijöiden, ympäristön ja esteettisyyden merkityksestä terveyden ja hyvinvoinnin sekä turvallisuuden edistämisessä.
	tietää ergonomisen työskentelyn periaatteita ja ottaa niitä huomioon hoito- ja huolenpitotyössä.	ottaa huomioon työssään ergonomisen työskentelyn periaatteet ja perustelee niillä toimintaansa.	ottaa huomioon työssään ergonomisen työskentelyn periaatteet ja perustelee niillä monipuolisesti toimintaansa.
	tietää aseptisen työskentelyn periaatteet ja tartuntatautien torjuntatyön säädökset sekä ottaa niitä huomioon hoito- ja huolenpitotyössä.	ottaa huomioon työssään aseptisen työskentelyn periaatteet ja tartuntatautien torjuntatyön säädökset sekä perustelee niillä toimintaansa.	ottaa huomioon työssään aseptisen työskentelyn periaatteet ja tartuntatautien torjuntatyön säädökset sekä perustelee niillä monipuolisesti toimintaansa. Ottaa huomioon työssään yleisimmät tartuntojen aiheuttajat sekä niiden leviämistiet. Ymmärtää infektioiden taloudelliset vaikutukset.

Yrittäjyyttä koskevan tietoperustan hallinta	hakee ohjattuna tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä.	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä.	hakee tietoa sosiaali- ja terveysalan yrittäjänä toimimisen edellytyksistä.
--	--	--	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan sekä arvioi ammatillista kehittymistään. Muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa ammatillisen kasvunsa ja kehittymisensä vaiheen sekä asettaa tavoitteita ammatilliselle kehittymiselleen. Arvioi toimintaansa ja muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa ammatillisen kasvunsa ja kehittymisensä vaiheen sekä ottaa siitä vastuun. Arvioi toimintaansa realistisesti sekä muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.
	hakee ohjausta hoito- ja huolenpitotyössä tekemiinsä ratkaisuihin ja toimintaansa.	perustelee hoito- ja huolenpitotyössä tekemänsä ratkaisut ja toimintansa ammatillisilla tiedoilla.	perustelee monipuolisesti hoito- ja huolenpitotyössä tekemänsä ratkaisut ja toimintansa ammatillisilla tiedoilla ja esittää ongelmatilanteissa realistisia ja rakentavia ratkaisuvaihtoehtoja.
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii vastuullisesti työyhteisössä ja selviytyy tutuissa vuorovaikutustilanteissa.	toimii vastuullisesti ja yhteistyökykyisesti työryhmän jäsenenä.	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja joustavasti työyhteisössä.
Ammattietiikka	noudattaa toistuvissa työtilanteissa sosiaali- ja terveysalan säädöksiä, säännöksiä ja eettisiä periaatteita.	noudattaa muuttuvissa työtilanteissa sosiaali- ja terveysalan säädöksiä, säännöksiä ja eettisiä periaatteita.	noudattaa muuttuvissa työtilanteissa sosiaali- ja terveysalan säädöksiä, säännöksiä ja eettisiä periaatteita sekä perustelee niillä toimintaansa.
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työpaikan työhyvinvointi- ja työsuojeluohjeita sekä työpaikan sähkö- ja paloturvallisuusmääräyksiä. Käyttää asianmukaista työasua ja tarvittavia suojaimia.	noudattaa työpaikan työhyvinvointi- ja työsuojeluohjeita sekä työpaikan sähkö- ja paloturvallisuusmääräyksiä. Torjuu työn aiheuttamia terveysvaaroja ja -	noudattaa työpaikan työhyvinvointi- ja työsuojeluohjeita ja työpaikan sähkö- ja paloturvallisuusmääräyksiä. Torjuu työn aiheuttamia terveysvaaroja ja -

		haitto- ja ylläpitää omalta osaltaan hyvää ilmapiiriä työpaikalla.	haittoja. Ehkäisee ennalta työn aiheuttamia riskitekijöitä sekä ylläpitää omalta osaltaan hyvää ilmapiiriä työpaikalla.
--	--	--	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	toimii voimassa olevien hygieniakäytäntöjen ja aseptisen työjärjestyksen mukaisesti ja huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan (mm. käsien pesu ja desinfiointi) niin, ettei aiheuta tartuntoja.	toimii voimassa olevien hygieniakäytäntöjen ja aseptisen työjärjestyksen mukaisesti ja tuntee voimassa olevat säännökset.	toimii voimassa olevien hygieniakäytäntöjen ja aseptisen työjärjestyksen mukaisesti ja perustelee tekemänsä ratkaisut. Ottaa työssään huomioon voimassa olevat säännökset.
	käyttää ergonomisesti oikeita työskentelytapoja hoito- ja huolenpitotyössä sekä hyödyntää taukoliikuntaa tuki- ja liikuntaelinvammojen ennaltaehkäisyssä.	käyttää ergonomisesti oikeita työskentelytapoja ja apuvälineitä hoito- ja huolenpitotyössä sekä hyödyntää taukoliikuntaa tuki- ja liikuntaelinvammojen ennaltaehkäisyssä.	työskentelee hoito- ja huolenpitotyössä ergonomisesti oikein hyödyntäen asiakkaan tai potilaan voimavaroja ja apuvälineitä sekä ennaltaehkäisee työn aiheuttamia tapaturmia ja vammoja sekä hyödyntää taukoliikuntaa tuki- ja liikuntaelinvammojen ennaltaehkäisyssä.
	tunnistaa väkivallan uhkan ja suojelee tarvittaessa itseään. Tarvitsee ohjausta työssään havaitseman kaltoinkohtelun ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan puheeksiottamiseen ja siitä tiedottamiseen.	kohtaa työryhmän jäsenenä haastavasti käyttäytyvän asiakkaan tai potilaan ja toimii työyhteisön toimintaohjeiden mukaan. Ottaa puheeksi työssään havaitseman kaltoinkohtelun ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan ja tiedottaa siitä työryhmässä.	ennaltaehkäisee ja tunnistaa väkivallan uhkaa ja kohtaa haastavasti käyttäytyvän asiakkaan tai potilaan työryhmän jäsenenä. Soveltaa työyhteisön toimintaohjeita ja tarvittaessa suojelee itseään. Ottaa luontevasti puheeksi työssään havaitseman kaltoinkohtelun ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan, ohjaa sen osapuolia avun hakemisessa ja tiedottaa asiasta työryhmässä.

	antaa ensiavun EA1-vaatimustason mukaisesti.	antaa ensiavun EA1-vaatimustason mukaisesti.	antaa ensiavun EA1-vaatimustason mukaisesti.
--	--	--	--

Kuntoutumisen tukeminen 15 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- laatia, toteuttaa ja arvioida lähihoitajan vastuualueella kuntoutujalähtöisen kuntoutumista edistävän suunnitelman yhteistyössä kuntoutujan ja moniammatillisen työryhmän kanssa
- ohjata ja tukea erilaisten ja eri-ikäisten kuntoutujien kuntoutumista
- noudattaa taloudellisuutta, kestävän kehityksen periaatteita sekä toimintaympäristön laatusuosituksia
- ammatillisen vuorovaikutuksen ja viestinnän sekä käyttää selkokieltä ja hyödyntää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä
- käyttää toimintakykyä ja kuntoutumista edistävää työtettä sekä edistää terveyttä ja hyvinvointia
- ohjata erilaisia kuntoutujia päivittäisissä toiminnoissa
- ehkäistä terveyden ja hyvinvoinnin riskejä ja haittoja ja motivoida muutoksiin
- ohjata terveyttä edistävään liikuntaan, viriketoimintaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen
- ohjata apuvälineiden käytössä, huollossa ja kuntoutumista tukevan teknologian käytössä
- hyödyntää palvelujärjestelmää kuntoutustyössä ja toimia säännösten mukaisesti
- arvioida ammatillista kehittymistään ja hyödyntää saamaansa palautetta
- toimia moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa
- noudattaa työhyvinvointi ja työturvallisuusohjeita sekä huolehtia tapaturmien ehkäisystä, kuntoutujien ja omasta turvallisuudesta ja toimintakyvystä
- noudattaa työssään ammattieettisiä periaatteita.

Kaikissa ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä kuntoutujalla tarkoitetaan eri-ikäisiä ja taustaltaan erilaisia henkilöitä.

Kuntoutumisen perusteet 2 ov

Sisältö ja toteutus:

- kuntoutuksen peruskäsitteet ja kuntoutuksen muodot (mm. toimintakyky laaja-alaisesti, ICF-malli, omaishoito käsitteenä)
- kuntouttava työote
- kuntoutuksen palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö (vammaispalvelulaki, mielenterveyslaki, laki lääkinällisestä kuntoutuksesta, ”päihdelaki”, erityishuoltolaki, vanhusten palveluja koskevat suositukset)
- kuntoutussuunnitelma ja kuntoutusprosessi
- kuntoutuksen menetelmät (mm. puhe-, toiminta- ja fysioterapia sekä apuvälineet yleisellä tasolla)
- moniammatillinen työskentely (kokonaisuutena, soveltava)
- kustannus- ja laatu-tietoisuus, yrittäjähenkisyys ja kestävä kehitys

Terveysliikunnan, viriketoiminnan ja sosiaalisen kanssakäymisen ohjaaminen 1 ov

Sisältö ja toteutus:

- kuntoutujan ohjaaminen, yksilön ja ryhmän asiakaslähtöinen ohjausprosessi
- taide - ja kulttuuri toiminnan välineenä
- esteettisyys, eettisyys ja hengellisyys
- psykososiaalinen ja fyysinen elinympäristö
- yhteisöllisyys

Menetelminä mm. laulaminen, askartelu/taide, liikunta ja leikki, tietokilpailut, levyraati/musiikki, tanssi, leipominen, erilaisten juhlien ja tapahtumien järjestäminen, kunnan ja seurakunnan erilaisten palveluiden hyödyntäminen (mm. näyttelyt, kirjasto, hartaushetket), pelit, seuraleikit, ulkoilu

Psykososiaalisen toimintakyvyn tukeminen eri elämäntilanteissa 1ov

Sisältö ja toteutus

- terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- psykososiaalinen toimintakyky, elämänhallinta ja voimavaralähtöisyys, voimaantuminen
- kriisit, defusing (purku), defriefing (jälkipuinti) mm. sairaus tai vammautuminen kriisinä
- vuorovaikutustaidot kuntoutujan kohtaamisessa
- verkostotyö kuntoutujan kohtaamisessa

Kuntoutumisen asiakasryhmät 6 ov

Erilaisten kuntoutujaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen 1,5 ov

Sisältö ja toteutus

- terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen ja sairauksien ehkäiseminen
- neurologiset sairaudet (mm. aivoverenkiertohäiriöt, Parkinsonin tauti, MS-tauti, ALS, epilepsia)
- sydän- ja hengityselinsairaudet-tukielinten sairaudet (mm. tekonivelleikkauspotilas, kipsisidospotilas, amputaatiopotilas)
- potilasjärjestöjen tarjoama tuki kuntoutujalle ja omaisille
- lähihoitaja pitkäaikaisesti sairaan potilaan kuntoutumisen tukijana (mm. päivittäisten toimintojen ja liikkumisen apuvälineet)
- -päivittäisten toimintojen ohjaus
- -ravitsemuksen ohjaaminen

Vammaisen ihmisen kuntoutuminen 1,5 ov

Sisältö ja toteutus

- terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen ja sairauksien ehkäiseminen
- kehitys-, aisti-, CP-vammaisen, oppimis- ja tarkkaavaisuushäiriöinen ihminen kuntoutujana
- puheen ja kielen kehityksen viivästymisen häiriöt
- vammaisen henkilön toimintakyvyn tukeminen (mm. päivittäisten toimintojen ohjaus, kommunikointi, kommunikoinnin apuvälineet)-teknologian hyödyntäminen kuntoutujan toimintakyvyn tukemisessä
- lähihoitaja vammaisen henkilön kuntoutumisen tukijana
- ravitsemuksen ohjaaminen
- tuntee keskeiset kehitys-, liikunta- ja aistivammat sekä kehitys- ja oppimishäiriöt
- osaa ohjata ja motivoida asiakaslähtöisesti kuntoutujaa ja hänen läheisiään päivittäisissä toiminnoissa sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä
- osaa hyödyntää kuntoutumisen tukemisessä fyysistä ja psykososiaalista ympäristöä sekä kuntoutumista tukevaa teknologiaa ja apuvälineitä

Ikääntyneen ihmisen kuntoutuminen 1 ov

Sisältö ja toteutus:

- terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen ja sairauksien ehkäiseminen
- mitä ikääntyminen tarkoittaa fyysiseltä, psyykkiseltä ja sosiaaliselta kannalta
- päivittäisen toimintakyvyn arvioiminen ja tukeminen ikääntyessä (mm. ravitseminen, fyysinen aktiivisuus)
- koti- ja vapaa-ajan tapaturmat (mm. kaatumiset)
- muistihäiriöinen ihminen kuntoutujana (mm. mitä on dementia, dementoivat aivosairaudet, tutkimusmenetelmät, hoitoperiaatteet, dementian ja masennuksen erottaminen)
- lähihoitaja ikääntyneen henkilön kuntoutumisen tukijana

- tuntee ikääntymisen mukanaan tuomat muutokset fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn
- osaa soveltaa kuntouttavaa työtettä ikääntyneen henkilön päivittäisten toimintojen ohjaamisessa sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä
- osaa tunnistaa ja ennakoida koti- ja vapaa-ajan tapaturmien riskitekijät

Päihde- ja mielenterveysongelmaisen asiakkaan kuntoutuminen 2 ov

- Sisältö ja toteutus
- päihderiippuvuus käsitteenä
- päihderiippuvuuden vaikutus yksilön elämänhallintaan
- päihderiippuvuusaisen henkilön kohtaaminen
- päihteiden käytön haitat
- hoitomenetelmät (mm. puheeksi ottaminen, mini-interventio, avo - ja laitoshoido, katkaisuhoido, korvaushoido) ja hoitoon ohjaaminen
- lähihoitaja päihderiippuvaisen henkilön kuntoutumisen tukijana
- mielenterveys osana kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mielensairaus pitkäaikaissairautena
- masennus, psykoottisuus (esim. skitsofrenia) ja kaksisuuntainen mielialahäiriö
- kohtaaminen ja hoitomenetelmät (tunnistaminen, avo- ja laitoshoido, avohoitopainotteisuus, verkosto- ja perhetyö, kuntoutus, yksilö- ja ryhmäterapiat, yhteisöhoito, hoitosuhdetyöskentely)
- eri-ikäisten mielenterveyshäiriöt
- lähihoitaja mielenterveysasiakkaan kuntoutumisen tukijana

Työssäoppiminen 5 ov

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa kuntoutumisen tukemisen ammattitaitonsa toimimalla avo- tai laitoshoidon moniammatillisissa yksiköissä, joissa on eri-ikäisiä kuntoutujia: sairaalan kuntoutusosastolla, vanhainkodissa, palvelukeskuksessa, hoitokodissa, vammaisten toimintayksikössä (esim. asuntola, palvelutalo, perhekoti tai työkeskus), mielenterveys- tai päihdeyksikössä (esim. kuntoutus- tai toimintakeskus, asuntola, kuntoutuskoti tai kotikuntoutus), kotihoidossa, lastensuojelun yksikössä, erityispäiväkodissa tai -koulussa.

Ammattitaito osoitetaan seuraavissa työkokonaisuuksissa: suunnitelmallinen työskentely, taloudellinen ja laadukas toimiminen, ammatillinen vuorovaikutus ja viestintä, toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työotteen käyttäminen, päivittäisten toimintojen ohjaaminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä apuvälineiden ja teknologian käytön ohjaaminen. Lisäksi on hallittava kuntoutumisen tukemista koskeva tieto sekä elinikäisen oppimisen avaintaidot. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään:

- työprosessin hallinta kokonaan
- työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- työn perustana olevan tiedon hallinta lukuun ottamatta kuntoutusta, verkostotyötä, palvelujärjestelmää sekä eri kuntoutujaryhmiä koskevaa tiedonhallintaa
- elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelmallinen työskentely	tunnistaa eri-ikäisten kuntoutujien toimintakyvyn vahvuuksia ja tuen tarpeita sekä käyttää joitakin tiedonkeruumenetelmiä.	tunnistaa eri-ikäisten kuntoutujien toimintakyvyn vahvuuksia ja tuen tarpeita voimavaralähtöisesti sekä käyttää erilaisia tiedonkeruumenetelmiä.	tunnistaa monipuolisesti, asiakaslähtöisesti ja voimavaralähtöisesti eri-ikäisten kuntoutujien toimintakyvyn vahvuuksia ja tuen tarpeita sekä käyttää erilaisia tiedonkeruumenetelmiä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelmallinen työskentely	laatii yhteistyössä kuntoutujan ja moniammatillisen työryhmän kanssa kuntoutujalähtöisen suunnitelman kuntoutujan toimintakyvyn tukemiseksi.	laatii yhteistyössä kuntoutujan ja moniammatillisen työryhmän kanssa kuntoutujalähtöisen suunnitelman kuntoutujan toimintakyvyn tukemiseksi hyödyntäen kuntoutujan lähi- ja viranomaisverkostoa.	laatii yhteistyössä kuntoutujan ja moniammatillisen työryhmän kanssa kuntoutujalähtöisen suunnitelman kuntoutujan toimintakyvyn tukemiseksi hyödyntäen monipuolisesti kuntoutujan lähi- ja viranomaisverkostoa.
	tukee kuntoutumista suunnitelman mukaisesti yhteistyössä kuntoutujan ja työryhmän kanssa sekä arvioi suunnitelman toteutumista.	tukee joustavasti kuntoutumista suunnitelman mukaisesti yhteistyössä kuntoutujan ja verkoston kanssa ja arvioi suunnitelman toteutumista.	tukee joustavasti ja asiakaslähtöisesti kuntoutumista suunnitelman mukaisesti yhteistyössä kuntoutujan sekä verkoston kanssa ja arvioi suunnitelman toteutumista.
Taloudellinen ja laadukas toimiminen	työskentelee työyhteisön ohjeiden mukaan kustannustietoisesti ja kestäväen kehityksen	työskentelee kustannustietoisesti ja kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti sekä noudattaa	työskentelee kustannustietoisesti, yrittäjähenkisesti ja kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti

	periaatteiden mukaisesti sekä noudattaa työyhteisön laatukriteereitä.	työyhteisön laatukriteereitä.	sekä noudattaa työyhteisön laatukriteereitä.
--	---	-------------------------------	--

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammatillinen vuorovaikutus ja viestintä	työskentelee vastuullisesti kuntoutujien kanssa ja edistää kuntoutumista ammatillisten vuorovaikutustaitojen avulla.	työskentelee palveluhenkisesti ja vastuullisesti edistää kuntoutumista ammatillisten vuorovaikutustaitojen avulla. Ottaa huomioon yksilölliset tilanteet.	työskentelee palveluhenkisesti ja vastuullisesti ja edistää monipuolisesti ja luovasti kuntoutumista ammatillisten vuorovaikutustaitojen avulla. Ottaa huomioon yksilölliset tilanteet.
	käyttää selkokieltä ja hyödyntää yleisimpiä puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä tavallisissa asiakastilanteissa.	käyttää selkokieltä ja hyödyntää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä asiakastilanteissa.	käyttää aktiivisesti selkokieltä ja hyödyntää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä erilaisissa asiakastilanteissa.
Toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työotteen käyttäminen	tukee suunnitelmallisesti kuntoutujien toimintakykyisyyttä ja käyttää kuntouttavaa työtettä.	tukee suunnitelmallisesti kuntoutujien toimintakykyisyyttä kuntouttavalla työotteella ja ottaa huomioon ennaltaehkäisevän näkökulman.	tukee joustavasti, luovasti ja suunnitelmallisesti kuntoutujien toimintakykyisyyttä kuntouttavalla työotteella ja ottaa huomioon ennaltaehkäisevän näkökulman.
	motivoi kuntoutujaa ja tukee kuntoutujan omaa halua kuntoutua sekä selvittää kuntoutujan fyysisessä ja psykososiaalisessa ympäristössä olevia kuntoutumista edistäviä tekijöitä.	motivoi kuntoutujaa ja tukee kuntoutujan omaa halua kuntoutua hyödyntäen psykososiaalisen ja fyysisen elinympäristön kuntoutumista ja yhteisöllisyyttä edistäviä mahdollisuuksia. Ohjaa kuntoutujia osallistumaan ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin.	motivoi kuntoutujaa ja tukee kuntoutujan omaa halua kuntoutua hyödyntäen luovasti psykososiaalisen ja fyysisen elinympäristön kuntoutumista ja yhteisöllisyyttä edistäviä mahdollisuuksia sekä kuntoutujan omaa verkostoa. Ohjaa kuntoutujia osallistumaan ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin.
Päivittäisten toimintojen	ohjaa kuntouttavalla työotteella kuntoutujaa	ohjaa kuntouttavalla työotteella kuntoutujaa	ohjaa asiakaslähtöisesti kuntouttavalla työotteella

ohjaaminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	selviytymään päivittäisissä toiminnoissa sekä auttaa asioissa, joihin kuntoutuja ei itse kykene.	selviytymään päivittäisissä toiminnoissa.	kuntoutujaa selviytymään päivittäisissä toiminnoissa.
---	--	---	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Päivittäisten toimintojen ohjaaminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	tunnistaa koti- ja vapaa-ajan tapaturmien riskitekijöitä ja puuttuu niihin.	tunnistaa monipuolisesti koti- ja vapaa-ajan tapaturmien riskitekijöitä ja puuttuu niihin.	tunnistaa monipuolisesti koti- ja vapaa-ajan tapaturmien riskitekijöitä, puuttuu niihin sekä ottaa toiminnassaan huomioon ennaltaehkäisevän näkökulman.
	edistää kuntoutujien terveyttä ja hyvinvointia ohjatussa kuntoutujia.	edistää kuntoutujien terveyttä ja hyvinvointia ohjatussa kuntoutujia ja toimii ennaltaehkäisevästi.	edistää voimavaroiltaan ja motivoituneesti kuntoutujien terveyttä ja hyvinvointia ohjatussa kuntoutujia ja toimii ennaltaehkäisevästi.
	ohjaa kuntoutujaa hankkimaan ruokatarvikkeita ja valmistamaan perusruokaa ohjeita käyttäen.	ohjaa kuntoutujaa hankkimaan ruokatarvikkeita ja valmistamaan monipuolista perusruokaa sekä ohjaa kuntoutujaa asiakaslähtöisesti huolehtimaan ravitsemuksestaan.	ohjaa kuntoutujaa hankkimaan ruokatarvikkeita ja valmistamaan tasapainoisesti perusruokaa sekä ohjaa kuntoutujaa asiakaslähtöisesti huolehtimaan ravitsemuksestaan.
	ohjaa kuntoutujaa terveellisten elintapojen omaksumiseen ja välttämään riskikäyttäytymistä (esim. päihteitä).	ohjaa ja motivoi kuntoutujaa terveellisten elintapojen omaksumiseen ja välttämään riskikäyttäytymistä.	ohjaa ja motivoi monipuolisesti erilaisia työmenetelmiä käyttäen kuntoutujaa terveellisten elintapojen omaksumiseen ja välttämään riskikäyttäytymistä.
	käyttää työryhmän avustamana toiminnallisia menetelmiä yksilön ja ryhmän ohjauksessa.	käyttää toiminnallisia ja luovan ilmaisun menetelmiä yksilön ja ryhmän ohjauksessa.	käyttää asiakaslähtöisesti toiminnallisia ja luovan ilmaisun menetelmiä sekä omia vahvuuksiaan yksilön ja ryhmän ohjauksessa.
	ottaa huomioon	ottaa huomioon ja	ottaa huomioon ja

	taiteen tai kulttuurin mahdollisuuksia kuntoutujien toimintakykyisyyden tukemisessa.	hyödyntää asiakaslähtöisesti taiteen tai kulttuurin mahdollisuuksia kuntoutujien toimintakykyisyyden tukemisessa.	hyödyntää asiakas- ja voimavaralähtöisesti sekä luovasti taiteen tai kulttuurin mahdollisuuksia kuntoutujien toimintakykyisyyden tukemisessa.
--	--	---	---

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Päivittäisten toimintojen ohjaaminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	ottaa huomioon esteettisyyden kuntoutumisen tukemisessa (esim. viihtyisyys, puhtaus ja kauneus).	ottaa asiakaslähtöisesti huomioon esteettisyyden kuntoutumisen tukemisessa ja soveltaa sitä toiminnassaan.	ottaa asiakaslähtöisesti huomioon esteettisyyden kuntoutumisen tukemisessa sekä soveltaa sitä monipuolisesti ja luovasti toiminnassaan.
	ohjaa kuntoutujaa asiakaslähtöisesti terveyttä edistävää liikuntaan, viriketoimintaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.	ohjaa kuntoutujaa asiakaslähtöisesti ja monipuolisesti terveyttä edistävään liikuntaan, viriketoimintaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.	ohjaa kuntoutujaa asiakaslähtöisesti, monipuolisesti ja motivoivasti terveyttä edistävään liikuntaan, viriketoimintaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.
Apuvälineiden ja teknologian käytössä ohjaaminen	ohjaa asiakaslähtöisesti kuntoutujia apuvälineiden käytössä ja huollossa (esim. ortoosit, siirtymiseen tai liikkumiseen, hygieniaan, pukeutumiseen, kommunikointiin, kodinhoitoon, asumiseen, ruokailuun ja vapaa-aikaan liittyvät apuvälineet).	ohjaa asiakas- ja voimavaralähtöisesti kuntoutujia käyttämään apuvälineitä ja ohjaa niiden käytössä ja huollossa. Tuntee apuvälineiden jakelukanavat.	ohjaa asiakas- ja voimavaralähtöisesti kuntoutujia käyttämään apuvälineitä ja ohjaa aktiivisesti niiden käytössä ja huollossa. Tuntee apuvälineiden jakelukanavat.
	ohjaa kuntoutujaa itsenäistä suoriutumista tukevan teknologian käyttöön sekä hyödyntää teknologiaa omassa työssään.	ohjaa asiakaslähtöisesti kuntoutujaa itsenäistä suoriutumista tukevan teknologian käyttöön sekä hyödyntää teknologiaa omassa työssään.	ohjaa asiakaslähtöisesti kuntoutujaa itsenäistä suoriutumista tukevan teknologian käyttöön sekä hyödyntää monipuolisesti teknologiaa omassa työssään.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuntoutusta koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa kuntoutuksesta, toimintakyvystä ja kuntouttavasta työotteesta.	perustelee toimintaansa tiedolla kuntoutuksesta, toimintakyvystä ja kuntouttavasta työotteesta.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla kuntoutuksesta, toimintakyvystä ja kuntouttavasta työotteesta.
Verkostoitumista ja koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa verkostotyöstä työmenetelmänä.	hyödyntää verkostotyötä työmenetelmänä ja tietää sen erilaisia käyttömahdollisuuksia sekä perustelee niillä toimintaansa.	hyödyntää verkostotyötä työmenetelmänä ja tietää laajasti sen erilaiset käyttömahdollisuudet sekä perustelee monipuolisesti niillä toimintaansa.
	hyödyntää työssään tietoa voimavaralähtöisyydestä.	perustelee toimintaansa voimavaralähtöisyydellä ja sen merkityksellä kuntoutumisen tukemisessa.	perustelee monipuolisesti toimintaansa voimavaralähtöisyydellä ja sen merkityksellä kuntoutumisen tukemisessa.
Palvelujärjestelmää koskevan tiedon hallinta	hyödyntää työssään kuntoutusta koskevia säädöksiä, säännöksiä, ohjeita ja toimintaperiaatteita.	perustelee toimintaansa kuntoutumisen tukemisessa kuntoutusta koskevilla keskeisillä säädöksillä, säännöksillä, ohjeilla ja toimintaperiaatteilla.	perustelee monipuolisesti toimintaansa kuntoutumisen tukemisessa kuntoutusta koskevilla keskeisillä säädöksillä, säännöksillä, asetuksilla, ohjeilla ja toimintaperiaatteilla.
	hyödyntää työssään tietoa yleisimmistä lääkinnällisen, sosiaalisen, kasvatuksellisen ja ammatillisen kuntoutuksen palveluista.	hyödyntää työssään lääkinnällisen, sosiaalisen, kasvatuksellisen ja ammatillisen kuntoutuksen palveluita.	hyödyntää työssään monipuolisesti ja kuntoutujan tarpeiden mukaisesti lääkinnällisen, sosiaalisen, kasvatuksellisen ja ammatillisen kuntoutuksen palveluita.
Eri kuntoutujaryhmiä koskeva tiedon hallinta	käyttää työssään tietoa kehitys-, liikunta- ja aistivammaisuudesta, kehitys- ja oppimishäiriöistä,	perustelee toimintaansa tiedolla kehitys-, liikunta- ja aistivammaisuudesta, kehitys- ja oppimishäi-	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla kehitys-, liikunta- ja aistivammaisuudesta,

	mielenterveyden häiriöistä ja päihteiden käytön haitoista ja päihderiippuvuuksista.	riöistä sekä mielenterveyden häiriöistä ja päihteiden käytön haitoista ja päihderiippuvuuksista.	kehitys- ja oppimishäiriöistä sekä mielenterveyden häiriöistä sekä päihteiden käytön haitoista ja päihderiippuvuuksista.
--	---	--	--

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Eri kuntoutujaryhmiä koskeva tiedon hallinta	käyttää työssään tietoa fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ikääntymisestä sekä ikääntyneiden kuntoutumisen tukemisesta.	perustelee toimintaansa tiedolla fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ikääntymisestä sekä ikääntyneiden kuntoutumisen tukemisesta.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ikääntymisestä sekä ikääntyneiden kuntoutumisen tukemisesta.
Terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskeva tiedon hallinta	hyödyntää työssään joitakin erilaisten kuntoutujaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen keinoja ja tunnistaa ehkäisevän työn kohteita.	perustelee toimintaansa tiedolla eri-ikäisten ja erilaisten kuntoutujaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn keinoista.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla eri-ikäisten ja erilaisten kuntoutujaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn keinoista.
Ohjausprosessia koskeva tiedon hallinta	hyödyntää työssään tietoa ohjausprosessista ja ohjauksen merkityksestä yksilön ja ryhmien kuntoutumisen tukemisessa.	perustelee toimintaansa tiedolla asiakaslähtöisestä ohjausprosessista ja ohjauksen merkityksestä yksilön ja ryhmien kuntoutumisen tukemisessa.	perustelee monipuolisesti toimintaansa tiedolla asiakaslähtöisestä ohjausprosessista ja ohjauksen merkityksestä yksilön ja ryhmien kuntoutumisen tukemisessa.
	hyödyntää työssään tietoa päivittäisten toimintojen tukemisen menetelmistä ohjatessaan erilaisia kuntoutujia ja kuntoutujaryhmiä.	perustelee toimintansa tiedolla päivittäisten toimintojen tukemisen menetelmistä ohjatessaan erilaisia kuntoutujia ja kuntoutujaryhmiä.	perustelee toimintaansa monipuolisesti tiedolla päivittäisten toimintojen tukemisen menetelmistä ohjatessaan erilaisia kuntoutujia sekä kuntoutujaryhmiä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan sekä arvioi kehittymistään. Muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa ammatillisen kasvunsa ja kehityksensä vaiheen sekä asettaa tavoitteita ammatilliselle kehitykselleen. Arvioi toimintaansa sekä muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.	tunnistaa ammatillisen kasvunsa ja kehityksensä vaiheen ja ottaa siitä vastuuta. Arvioi toimintaansa realistisesti sekä muuttaa toimintaansa palautteen perusteella.
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii vastuullisesti moniammatillisessa ryhmässä ja selviytyy tutuissa vuorovaikutustilanteissa.	on aktiivinen ja vastuullinen moniammatillisen työryhmän jäsen ja hyödyntää yhteisöllistä osaamista.	on aktiivinen ja vastuullinen moniammatillisen työryhmän jäsen, hyödyntää yhteisöllistä osaamista ja tuo esille omia näkemyksiään työryhmän toiminnan edistämiseksi.
Ammattietiikka	noudattaa ammattieettisiä periaatteita (esim. elämän ja ihmisarvon kunnioittaminen, salassapitovelvollisuus, jääviys, itsemääräämisoikeus, osallisuuden tukeminen, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo) ja säädöksiä.	noudattaa ammattieettisiä periaatteita ja säädöksiä sekä perustelee niillä toimintaansa.	noudattaa ammattieettisiä periaatteita ja säädöksiä sekä perustelee niillä monipuolisesti toimintaansa.
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	toimii tutuissa työtilanteissa työhyvinvointia ja työturvallisuutta (esim. ergonomia ja aseptiikka) koskevien lakien, ohjeiden ja toimintaperiaatteiden mukaisesti ja huolehtii kuntoutujien sekä omasta turvallisuudesta ja toimintakyvystä.	toimii erilaisissa työtilanteissa työhyvinvointia ja työturvallisuutta koskevien lakien, ohjeiden ja toimintaperiaatteiden mukaisesti ja huolehtii kuntoutujien sekä omasta turvallisuudesta ja toimintakyvystä.	toimii erilaisissa työtilanteissa työhyvinvointia ja työturvallisuutta koskevien lakien, ohjeiden ja toimintaperiaatteiden mukaisesti, huolehtii kuntoutujien sekä omasta turvallisuudesta ja toimintakyvystä. Perustelee toimintaansa.

5

AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

5.1 PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

5.1.1 Äidinkieli, 4 ov

5.1.1.1 Äidinkieli, suomi

Tavoitteet

Opiskelija

- viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- hallitsee sosiaali- ja terveysalan työtehtävissä tarvittavan kirjallisen materiaalin tuottamisen
- osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä
- ymmärtää sosiaali- ja terveysalaan liittyvien tekstien kuten tuotteiden ja laiteiden, oppaiden, käsikirjojen ja artikkeleiden keskeiset käsitteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- tulkitsee erilaisia tekstilajeja ja kaunokirjallisuutta
- arvioi omaa äidinkielen taitoaan ja kehittää sitä jatkuvasti
- osaa toimia erilaisissa sosiaali- ja terveysalan vuorovaikutustilanteissa
- hallitsee sosiaali- ja terveysalan erilaiset puhevietintätilanteet esimerkiksi työsuorituksen ja opinnäytteen esittelyn
- osaa laatia sosiaali- ja terveysalan tavallisimmat kirjalliset työt
- osaa toimia työnhakutilanteessa ja laatia työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat
- hyödyntää sosiaali- ja terveysalan ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä
- käyttää mediaa kriittisesti ja tuntee lähteiden käytön periaatteet
- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu rakentavasti työpaikkansa viestintään.

Sisältö ja toteutus : Äidinkieli 1

- kielenhuollon perusteet
- kirjoittamisen taidot
- lukemisen taidot
- medialukutaito

- viestintätaidot
- kielen vaihtelu
- kulttuurien välinen viestintä
- erilaisten asiakkaiden viestinnän tukeminen

Sisältö ja toteutus: Äidinkieli 2

- kielenhuolto ja asiatyyli
- kirjallisuus
- prosessikirjoittaminen
- essee
- erilaisten asiakkaiden viestinnän tukemine

Sisältö ja toteutus: Äidinkieli 3

- neuvottelutaidot
- tavoitteelliset keskustelut
- kokoustekniikka ja kokousasiakirjat
- työnhaku ja työnhakuasiakirjat
- kielen vaihtelu
- elokuva- tai teatterikokemus

Sisältö ja toteutus: Äidinkieli 4

- kielenhuolto ja asiatekstin rakentuminen
- opinnäytetyöhön liittyvien tietojen ja taitojen harjaannuttaminen

Arviointi:

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä.	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä.	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta.
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa.	ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteutta.	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa.
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä.	kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä.	kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvion ja palautteen pohjalta.
	tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita.	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä.	hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua.
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asiakirjat.	laatii asianmukaiset asiakirjat.	laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja.
	käyttää mallin mukaan tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia.	käyttää tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia ja muutakin tekstilajitietämystään.	soveltaa tekstilajin vaatimuksia omissa teksteissään.
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa.	toimii asiallisesti ja kohteliaasti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa.	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti.
	osallistuu keskusteluun käyttämällä	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa

	puheenvuoroja.	eteenpäin.	osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä.
	perustelee mielipiteensä.	perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä.	perustelee monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioi vaikuttamispyrkimyksiä.
	osaa pitää lyhyen esityksen.	saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata	pystyy puhuessaan ylläpitämään vuorovaikutusta, osaa havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Mediaosaaminen	tuntee ammattialansa keskeiset mediat.	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä.	hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä.
	noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia.	tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä.	osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan.
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tunnistaa oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksen.	ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan.	soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan sekä toimii suvaitsevasti.
	käyttää kirjallisuutta ja muita taidemuotoja elämyksellisesti.	osaa eritellä kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.	osaa analysoida ja tulkita kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot:

- Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 7. Estetiikka, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI 1)*, *Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2)*, *Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)* sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)*, *Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5)*, *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)* tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)* korvaavat *Äidinkieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.2 Äidinkieli, suomi toisena kielenä

Tavoitteet:

Opiskelija

- hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hänellä on riittävät valmiudet työelämään, aktiiviseen kansalaisuuteen ja jatko-opintoihin
- ymmärtää suomenkielisen suullisen viestinnän keskeiset sisällöt ja seuraa vaivattomasti sosiaali- ja terveysalan opinnoissa käsiteltävää asiaa sekä kykenee osallistumaan työskentelyyn
- ymmärtää sosiaali- ja terveysalan kirjallisen oppimateriaalin keskeiset sisällöt ja pystyy käyttämään niitä opinnoissa etenemiseen
- saa virikkeitä ja elämyksiä tutustuessaan sosiaali- ja terveysalan kirjallisuuteen, artikkeleihin, tietoverkon aineistoihin ja erilaisiin tekstilajeihin suomeksi ja mahdollisuuksien mukaan äidinkielellään
- tuottaa sosiaali- ja terveysalalla tarpeellisia tekstejä
- hallitsee suomen kielen keskeiset rakenteet sekä sosiaali- ja terveysalan ammattisanaston ja sanontatavat
- osaa toimia ammatissaan suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan keskeisten toimintatapojen mukaan
- hakee tietoa sosiaali- ja terveysalan ammattilehdistä, kirjoista ja tietoverkosta, käyttää sanakirjoja ja tekee muistiinpanoja itsenäisesti sekä käyttää kirjallista ja tietoverkoissa olevaa aineistoa kielitaitonsa kehittämiseksi ja opintojensa edistämiseksi.

Arviointi:

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä.	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä.	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta.
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää lyhyitä käytännönläheisiä tekstejä, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia sekä ammattialansa sisältöjä käsitteleviä tekstejä.	ymmärtää tekstejä oman alansa tai yleisistä aiheista sekä jonkin verran päättelyä vaativia tekstejä, osaa etsiä ja yhdistellä tietoja useammasta muutamana sivun pituisesta tekstistä.	ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista, jotka voivat liittyä myös oman alan työhön ja työturvallisuuteen, hahmottaa nopeasti tekstin sisällön ja sen tarpeellisuuden ja soveltaa sitä erilaisiin tehtäviin.
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa lyhyen, sidosteisen tekstin tutuista aiheista tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa sekä hallitsee yleisissä ja ammatillisissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet.	kirjoittaa tekstejä sekä tutuista, abstrakteista että oman ammattialansa aiheista, käyttää monenlaiseen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita sekä kirjoittaa ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä.	kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä myös abstrakteista aiheista sekä työtehtävistään, yhdistelee tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja tekstiinsä, hallitsee laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää opiskelua tai oman alansa työtä käsittelevän puheen ja tavallista sanastoa sisältävän keskustelun.	ymmärtää yleisiä aiheita ja asiantietoa sisältävät sekä omaan ammattialaansa liittyvät keskustelut ja hallitsee sanaston.	ymmärtää konkreetin ja abstraktin sekä omaa ammattialaa käsittelevän puhutun kielen, erottaa erilaiset puhetyylit ja osaa tiivistää kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat.
	kertoo tutuista asioista ja selviytyy epävirallisista keskusteluista sekä viestii ammattialaansa liittyvissä erilaisissa tilanteissa.	kertoo tavallisista, konkreeteista aiheista ja selostaa alansa työtehtäviin liittyviä aiheita sekä viestii ja käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa, monenlaisia rakenteita ja mutkikkaita lauseita.	viestii selkeästi kokemuspiiriinsä ja ammattialaansa liittyvissä tilanteissa sekä useimmissa käytännöllisissä ja sosiaalisissa tilanteissa sekä muodollisissa keskusteluissa, käyttää kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa.
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja ymmärtää kulttuurien välisen viestinnän merkityksen.	ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan normeja ja työelämän toimintatapoja sekä ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan.	soveltaa tietoaan suomalaisen yhteiskunnan normeista ja työelämän toimintatavoista sekä soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan.
Kielenopiskelu	tuntee erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteita.	soveltaa erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä ymmärtämisen avuksi.	soveltaa opiskelussaan erilaisia kielenopiskelun strategioita sekä käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä tuottamistehtävien apuna.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Suomen kielen opintojen tavoitteiden määrittelyssä käytetään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikkoa, jonka B2.1-taso (itsenäisen kielitaidon perustaso) kuvaa pääpiirteittäin opiskelijan kiitettävää osaamista koulutuksen lopussa. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Perusteet hallintaan (S21)*, *Kieli käyttöön (S22)*, *Syvämmät tekstitaidot (S24)* ja *Suomalainen kulttuuri (S25)* korvaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- selviytyy sosiaali- ja terveysalan tavallisimmista työtehtävistä ja arkipäivän tilanteista toisella kotimaisella kielellä
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurin merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Sisältö ja toteutus:

- Tutustuminen ja esittely
- Asiakaspalvelutilanteet (henkilötiedot ja vointi)
- Arkipäivän rutiinit (syöminen, pukeminen, harrastustoiminta)
- Peruskieliopin kertaus ja ammattisanaston kartuttaminen
- Ruotsinkieliseen kulttuuriin tutustuminen

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet.	käyttää sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä.	käyttää sanakirjoja, myös sähköisiä, ja muuta lähdeaineistoa hankkiakseen lisätietoa

			omaa alaa käsittelevistä vieraskielisistä yksinkertaisista ohjeistuksista.
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää apuvälineitä käyttäen lyhyiden ja yksinkertaisten omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön.	kirjoittaa mallin mukaan lyhyitä työhön liittyviä tekstejä kuten työ- ja turvallisuusohjeet.	kirjoittaa lyhyitä työhön liittyviä muistiinpanoja, ohjeita tai tilauslistoja.
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	kertoo muutamalla sanalla itsestään tai tutuista asioista omassa työssään.	selviytyy tavallisimista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaista, keskeistä sanastoa.	toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä.
Kielen ja kulttuurin merkitys	on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä.	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen kohdatessaan pohjoismaalaisia.	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin aseman monikulttuurisessa Suomessa.
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	tunnistaa omien oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.3–A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3–A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Arkielämää Pohjoismaissa* (RUA1) tai *Koulu ja vapaa-aika* (RUB1) korvaa *Toinen kotimainen kieli, ruotsi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3.1 Vieras kieli, A-kieli, 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- hallitsee sosiaali- ja terveystieteen työtehtävissä tarvittavan kielitaidon
- osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä.

Sisältö ja toteutus

1 ov

- Tutustuminen ja esittely
- Asiakaspalvelutilanteet (henkilötiedot ja vointi)
- Arkipäivän rutiinit (syöminen, pukeminen, harrastustoiminta)
- Peruskieliopin kertaus
- Englanninkieliseen kulttuuriin tutustuminen
- Lähihoitajan perussanaston luominen

1 ov

- Työnhaku (hakemuksen tekeminen ja haastattelu)
- Koulutusohjelmakohtaiseen sanastoon perehtyminen
- Asiakastilanteiden suunnittelu ja esittäminen

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	hakee tietoa työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista ohjattuna ja sanakirjoja käyttäen.	hakee omaa alaa koskevaa tietoa sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä käyttäen.	hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa.
Tekstien	ymmärtää lyhyitä ja	ymmärtää työhönsä ja	ymmärtää työhönsä ja

ymmärtäminen sekä kirjallinen viestintä	yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä.	alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan.	alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta.
	kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä.	kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä.	kirjoittaa tavanomaisia henkilökohtaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja.
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan.	ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan.	ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan.
	kertoo lyhyesti itsestään ja alansa työtehtävistä vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa.	kertoo itsestään ja työtehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaisia rakenteita.	kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä tarvittaessa ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita.
Kielen ja kulttuurin tuntemus	on tietoinen opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä.	ymmärtää opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksen.	soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan.
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion A-kielen kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu ja työ korvaavat Vieras kieli, A-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot)

5.1.4 Matematiikka, 3 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- hallitsee peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset ja käyttää niitä lähihoitajan työhön liittyvissä laskutoimituksissa
- laskee pinta-aloja ja tilavuuksia sekä soveltaa geometriaa sosiaali- ja terveysalan vaatimassa laajuudessa
- käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä lähihoitajan tehtäviin liittyvien ongelmien ratkaisussa
- ilmaisee muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla
- muodostaa ja laatii lähihoitajan tehtäviin yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia sekä ratkaisee työssä tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelemällä, kuvaajien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta
- käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä.

Sisältö ja toteutus

matematiikan perusteet:

- päässälaskua, päättelyä, arviointia ja ongelmanratkaisua
- roomalaiset luvut
- murto- ja desimaalilukujen peruslaskutoimitukset
- mittayksikönmuunnokset
- likiarvot ja arviointi
- yhtälö ja verranto ongelmanratkaisussa
- mittakaava ja suhteisjako
- prosenttilaskut

Lääkelaskentaa

- lääkelaskennan käsitteet
- kiinteiden ja nestemäisten lääkkeiden annostelu potilaalle (esim. päättelemällä, verrannolla tai annoskaavalla opiskelijan valinnan mukaan) ja lääkkeen annostelu
- potilaan painon mukaan
- liuospitoisuudet (absoluuttinen ja suhteellinen pitoisuus)
- liuoksen valmistaminen kiinteästä aineesta
- liuoksen valmistaminen laimentamalla

Tilastomatematiikkaa ja geometriaa

- taso- ja avaruusgeometriaa: piirit, pinta-alat ja tilavuudet yksikköjärjestelmään
- tilastomatematiikan käsitteet
- tilastojen muodostuminen
- tilastollisten muuttujien mitta-asteikot
- tilastoaineiston esittäminen frekvenssitaulukoin
- tilastoaineiston esittäminen graafisin esityksin ja tulosten analysointi
- tilastolliset tunnusluvut
- keskiluvut: moodi, mediaani, keskiarvo
- hajontaluvut: vaihteluväli, vaihteluvälin pituus, keskipoikkeama, varianssi,
- keskihajonta, variaatiokerroin. Riippuvuuden tarkastelu sirontakuviolla (graafinen korrelaatio)

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Peruslaskutoimitukset, prosenttilaskenta ja mittayksikkömuunnokset sekä matemaattiset peruskäsitteet ja esitystavat	suorittaa työtehtäviin liittyvät rutiinomaiset laskutoimitukset ja tuntee keskeisimmät matemaattiset käsitteet ja esitystavat.	suorittaa sujuvasti ammattiin liittyvät laskutoimitukset ja käyttää jossakin määrin matemaattisia käsitteitä ja esitystapoja ilmaisussaan.	soveltaa ammattialalla tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuutta sekä hallitsee ammattialalla käytettävät matemaattiset käsitteet ja esitystavat.
Matemaattiset menetelmät ja ongelmanratkaisu sekä tulosten arviointi	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat joko päättelemällä, graafisesti tai laskennallisesti sekä osaa arvioida tulosten suuruusluokkaa.	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta.	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja -asettelussa sekä arvioi menetelmien luotettavuutta ja tarkkuutta.
Laskimen ja tietokoneen käyttäminen	käyttää laskinta ja tietokonetta työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen.	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta.	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja -asettelussa sekä arvioi menetelmien luotettavuutta ja tarkkuutta.
Numeerisen	käyttää tiedonlähteenä	käyttää tilastoja,	soveltaa tilastoja,

tiedon käsittely, analysointi ja tuottaminen	tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä.	taulukoita ja graafisia esityksiä ammattiin liittyvien ongelmien ratkaisuun.	taulukoita ja graafisia esityksiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisuun sekä esittää tuottamiaan matemaattisia tuloksia tilastoina, taulukkoina ja graafisina esityksinä.
	laskee ohjeen mukaan aineiston keskilukuja.	laskee keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.	laskee tai määrittää annetusta aineistosta keskeisimmät tilastolliset tunnusluvut.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Lausekkeet ja yhtälöt* (MAB1) ja *Geometria* (MAB2) tai *Funktiot ja yhtälöt* (MAA1) ja toinen seuraavista lukion kursseista *Polynomifunktiot* (MAA2) tai *Geometria* (MAA3) korvaavat *Matematiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.5 Fysiikka ja kemia, 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- soveltaa ammattitehtäviensä kannalta keskeisiä fysikaalisia ja kemiallisia ilmiöitä, käsitteitä ja lainalaisuuksia
- osaa työssään ja muussa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästän
- tarkastelee keskeisiä ympäristöongelmia luonnontieteelliseltä kannalta
- soveltaa ammattinsa kannalta keskeisiä fysiikan lakeja ja käsitteitä
- hallitsee ammattinsa kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja ilmiöitä niin, että hän osaa käsitellä ammatissaan tarvitsemiaan laitteita ja järjestelmiä turvallisesti ja taloudellisesti sekä työskennellä ergonomisesti
- ottaa huomioon työssään ympäristön ja ammatin kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä, ja sitä varten hänen on tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja sekä epäorgaanisten että orgaanisten yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia
- säilyttää, käyttää oikein ja hävittää asianmukaisesti alalla tarvittavia aineita sekä laskee ainemääriä ja pitoisuuksia
- osaa tulkita aineiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät tuotteiden merkinnöistä ja ottaa työskentelyssään huomioon aineiden erityisominaisuudet niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
- tekee havaintoja ja mittauksia ammattinsa kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- kerää, käsittelee ja analysoi tekemiään havaintoja ja mittauksia.

Sisältö ja toteutus

- fysiikan perusteita ihmisessä
 - ihminen, liikkuva kokonaisuus: Liike, liikkeen muuttajat, voiman vääntökyky, tasapaino
- ihmisen energiatalous: Energia, työ, teho
 - kehon lämpö: Lämpötila, lämpö, lämmön vaikutus, lämmön siirtyminen
- fysiikan perusteita työympäristössä
 - sähkö: Sähkövirta, sähköisten ilmiöiden mittaaminen ihmisessä,
 - sähköön käyttö hoitotilanteissa
 - sähköturvallisuus
- työympäristön turvallisuus
 - eri riskitekijöitä
- työympäristön kemikaaleja
 - Mitä kemikaaleja työympäristössä käytetään
 - kemikaalien oikea säilytys, käyttöohjeet, pakkausmerkinnät ja hävittäminen
 - Havaintojen ja mittausten tekeminen sekä niiden kerääminen, käsittely ja analysointi
 - pitoisuuksien ja aine määrien laskeminen

Arviointi

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	tuntee fysiikan lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta.	osaa ottaa huomioon fysiikkaan liittyvät ilmiöt työtehtävissään.	osaa itsenäisesti soveltaa fysiikan lainalaisuuksia työssään.
Kemiallisten aineiden ja yhdisteiden sekä niiden ominaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit työssään, mutta tarvitsee osin ohjausta.	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit tutuissa työtilanteissa.	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit muuttuvissakin työtilanteissa.
	tulkitsee osin ohjattuna tavallisimpia tuotemerkintöjä.	tulkitsee tavallisimpia tuotemerkintöjä.	tulkitsee itsenäisesti erilaisia alan tuotemerkintöjä.
	laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii tietoa käyttöturvallisuustiedottei	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä joustavasti erilaisissa työtilanteissa eri tietolähteistä

	käyttöturvallisuustiedotteista.	sta.	hankkimansa tiedon mukaan.
Havainnointi ja mittaaminen	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausten menetelmiä ja -välineitä ohjatussa työtilanteessa.	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausten menetelmiä ja -välineitä omatoimisesti ja osaa arvioida mittaustulosten luotettavuutta.	käyttää mittauksiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti, toteuttaa mittaukset järjestelmällisesti ja huolellisesti ja osaa arvioida havaintojen ja mittausten tarkkuutta ja luotettavuutta.
	tallentaa mittaukset ja havainnot ohjeiden mukaisesti ja esittää ne taulukoina ja graafeina sekä laskee tarvittaessa tuloksia, mutta tarvitsee joiltakin osin ohjausta.	osaa analysoida mittauksia ja havaintoja sekä tehdä tuloksista johtopäätöksiä.	osaa raportoida ja esittää tuloksia sekä arvioida tulosten ja johtopäätösten tarkkuutta ja luotettavuutta.
Turvallinen ja ergonominen työskentely	työskentelee työturvallisuusohjeiden mukaisesti, mutta tarvitsee ohjausta ergonomiseen työskentelyyn.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskitekijät.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Fysiikka luonnontieteenä* (FY1) ja *Ihmisen ja elinympäristön kemia* (KE1) korvaavat *Fysiikan ja kemian* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.6 Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- osallistuu oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa yhteisten asioiden hoitamiseen
- arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
- osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja
- tekee suunnitelman oman taloutensa hoitamisesta
- arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä Suomen kansantaloudelle
- hakee tietoa sosiaali- ja terveysalan työpaikoista sekä Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.

Sisältö ja toteutus

suomalaisen demokratian päätöksentekoprosessi
kansalaisen vaikutusmahdollisuudet, edut ja velvollisuudet

kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet
 yhteiskunnan tarjoamat palvelut ja kansalaisen osuus niiden rahoituksesta
 henkilökohtaisen meno- ja tulo suunnitelman tekeminen
 eri rahoituslähteiden vertailu
 yrittäjyyden vaikutus kansantalouteen
 Suomi Euroopan Unionin jäsenenä
 Oman oppilaitoksen tapahtuman suunnittelu ja toteutus

Arviointi

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Osallistuminen oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa	osallistuu ohjattuna yhteisten asioiden hoitamiseen.	osallistuu sovitulla tavalla yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin.	osallistuu itsenäisesti yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin.
Toimintamahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana.	arvioi toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana.	arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana.
	tuntee opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet.	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset vaikuttamismahdollisuudet oikeudet, edut ja velvollisuudet.	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet, edut ja velvollisuudet.
	hakee tietoa kuluttajan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista.	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet.	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet.
Yhteiskunnan palvelujen käyttö	käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa.	käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa.	käyttää itsenäisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa.
Oman talouden hoitaminen	tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja varoistaan.	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan.	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan.
	hankkii ohjattuna tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista	hankkii tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista	hankkii tietoa rahoituslähteistä ja vertailee niistä aiheutuvia kuluja.

	kuluista.	kuluista.	
Kansantalouteen keskeisesti vaikuttavien tekijöiden arviointi	arvioi ohjattuna yrittäjyyden keskeiset vaikutukset työllisyyteen.	arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen työllisyyteen.	arvioi itsenäisesti yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen kansantalouteen.
Tiedon haku ammattialan työpaikoista ja Euroopan unionista	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista paikallisesti.	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti.	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti ja Euroopan unionin maista.
	hakee ohjattuna Euroopan unionin kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Yhteiskuntatieto* (YH1) ja *Taloustieto* (YH2) korvaavat *Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.7 Liikunta ja terveystieto 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa ymmärtäen liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle
- tutustuu monipuolisesti terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistävään liikuntaan
- pitää yllä fyysistä toimintakykyään liikunnan avulla
- liikkuu ja toimii vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
- edistää toiminnallaan ryhmän toimintaa ja turvallisuutta.
- osoittaa toiminnallaan ja tiedoillaan halua ja kykyä ylläpitää ja edistää terveyttä
- ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- tietää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille
- tietää tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset ja osaa ehkäistä terveyttä kuluttavia tekijöitä
- tietää terveyttä edistävästä elintavoista ja tottumuksista
- ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistyksen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet ja ottaa ne huomioon toiminnassaan
- tunnistaa ammattinsa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja osaa

kehittää työskentelytapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä yhteistyössä muiden kanssa

- osaa ehkäistä tapaturmia, hallitsee tavallisimmat ensiaputilanteet ja avun hakemisen ja osaa toimia ergonomisesti
- tietää väestön terveyseroista ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöistä ja niiden ennaltaehkäisystä
- tunnistaa omaan jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia jaksamista edistävällä tavalla
- osaa tarvittaessa käyttää opiskeluterveyden- ja muita terveydenhuoltopalveluja, hyödyntää terveystoimintaa ja ymmärtää niiden merkityksen toimintakyvyn ylläpitämisessä.

Arviointi

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Fyysisen toimintakyvyn tukeminen ja vahvistaminen	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja.	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja monipuolisesti.	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti.
	pitää ohjattuna yllä fyysistä toimintakykyään.	pitää yllä fyysistä toimintakykyään.	seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään.
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla	ymmärtää ohjattuna liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille.	ymmärtää liikunnan merkityksen omalle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnilleen.	ymmärtää liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille.
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan sekä noudattaa reilun pelin periaatteita.	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen.	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita.
Terveyden, turvallisuuden sekä toimintakyvyn huomioon ottaminen noudattaa yleensä turvallisuutta	noudattaa yleensä turvallisuutta liikunnassa.	toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.	edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta.

liikunnassa.			
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen	ottaa ohjattuna huomioon tavallisimpia terveyttä edistäviä elintapoja ja tottumuksia (kuten liikunta, ravinto, lepo, uni, virkistys, mielenterveys, ihmissuhteet, seksuaaliterveys) ja on halukas edistämään omaa terveyttään ja jaksamistaan.	ottaa huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävät elämäntavat ja tottumukset, osallistuu niitä ja omaa jaksamistaan edistävään toimintaan.	toimii terveyttä, hyvinvointia ja omaa jaksamistaan edistävällä tavalla, ehkäisee terveyttä kuluttavia tekijöitä ja perustelee toimintansa elintapojen ja terveyden välisellä tutkitulla tiedolla ja kokemuksella.
Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintaympäristön turvallisuutta edistävien toimintatapojen noudattaminen	noudattaa yhteisössä sovittuja terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimintatapoja, mutta tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa.	ottaa toiminnassaan huomioon terveyttä ja toimintakykyä kuormittavia tekijöitä ja haluaa edistää toimintansa ja toimintaympäristönsä terveellisyyttä ja turvallisuutta.	ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja edistää omalla toiminnallaan koko yhteisön hyvinvointia.
Terveysliikunnan ja terveydenhuoltoalvelujen hyödyntäminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna terveyttä edistävää liikuntaa ja osaa tarvittaessa hakea apua terveydenhuollon palveluista.	toteuttaa terveyttä edistävää liikuntaa laatimansa ohjelman mukaan ja käyttää tarvittaessa terveydenhuollon palveluja.	hyödyntää itsenäisesti terveysliikunnan mahdollisuuksia oman toimintakyvyn ylläpitämisessä ja osaa hyödyntää terveydenhuoltoalveluja tilanteen vaatimalla tavalla.
Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu sekä ergonomisen toiminta	tunnistaa mahdollisia tapaturmariskejä, osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa sekä noudattaa tutuissa tilanteissa ergonomisia toimintatapoja.	ehkäisee toiminnallaan tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä noudattaa ergonomisia toimintatapoja.	toimii huolellisesti ja ennalta ehkäisee tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä työskentelee ergonomisesti ja itseään säästäen.
Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintakykyä edistävien, kansansairauksien ennaltaehkäisevien ja terveyttä kuluttavien	tietää tavallisimmista terveyshaitoista (kuten tupakointi ja päihteiden käyttö) sekä tavallisimmista terveyttä ja toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ohjausta terveyttä edistävän	hyödyntää omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoperustaa, tuntee terveyttä kuluttavat tekijät sekä elintavoista johtuvat terveyshaitat ja on tietoinen mahdollisista ammattiinsa liittyvistä	hyödyntää monipuolisesti omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoa ja hakee itsenäisesti tietoa mahdollisista ammattinsa haittavaikutuksista.

tekijöiden sekä ammatin haittavaikutuksia koskevan tietoperustan hallinta	tiedon hankinnassa.	kuormitustekijöistä.	
---	---------------------	----------------------	--

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Taitoa ja kuntoa* (L11) tai *Liikuntaa yhdessä ja erikseen* (LI 2) korvaa *Liikunnan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Terveysten perusteet* (TE1) korvaa *Terveystiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.9 Taide ja kulttuuri, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ymmärtää taiteen ja kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja hyödyntää niiden ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteisössä
- osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin, kehittää kouluyhteisön kulttuuria ja ylläpitää sen esteettistä ilmettä
- ilmaisee ajatuksia, kokemuksia ja tunteita esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden tai kuvataiteen keinoin ja arvostaa muiden ilmaisua ja näkemyksiä
- noudattaa kestävän kehityksen periaatteita materiaalien valinnassa ja työskentelyssään.

Sisältö ja toteutus

- osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin
- suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen
- antaa rakentavaa palautetta muiden ilmaisusta ja näkemyksistä
- valitsee työskennellessään materiaalit luontoa ja energiaa säästäen

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen	osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin.	huolehtii koulu yhteisön kulttuurista ylläpitäen sen esteettistä ilmettä.	uudistaa koulu yhteisön kulttuuria kehittämällä sen esteettistä ilmettä.
Tuotoksen tekeminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen.	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen.	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan soveltavan ja ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen.
	ottaa ohjeiden mukaan huomioon luonnon ja energian säästämisen materiaalien käytössä ja työskentelyssään.	toimii luontoa ja energiaa säästäen materiaalien käytössä ja työskentelyssään.	valitsee työskennellessään materiaalit luontoa ja energiaa säästäen.
Muiden ilmaisun ja näkemysten arvostaminen	kertoo muiden ilmaisussa tunnistamistaan kulttuurisista piirteistä.	antaa rakentavaa palautetta muiden ilmaisusta ja näkemyksistä.	kehittää omaa ilmaisuaan arvostaen muiden näkemyksiä.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit: *Minä, kuva ja kulttuuri* (KU1) tai *Ympäristö, paikka ja tila* (KU2), *Musiikki ja minä* (MU1) tai *Moniääninen Suomi* (MU2) korvaa *Taide ja kulttuuri* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2 Valinnaiset tutkinnon osat

5.2.1 Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat

Ammattitaitoa täydentävinä valinnaisina tutkinnon osina voidaan valita kohdan 5.1 tutkinnon osien lisäosia. Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin.

Matematiikka, Toiminnallisia lääkelaskuja työhön 1ov

Liikunta, erityisryhmien liikunta

5.2.3 Tieto- ja viestintäteknikka, 0,5 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- käyttää lähihoitajan tehtävissä tarvittavia tietoteknisiä välineitä ja järjestelmiä tiedon hankintaan, käsittelyyn, muokkaukseen, tallentamiseen ja esittämiseen
- ottaa käyttöön ja soveltaa uusia tietoteknisiä lisälaitteita, toimintoja ja ohjelmia (tarvittaessa käyttötuen avustuksella)
- käyttää työssään tehokkaita työskentelytapoja ja -menetelmiä, kuten eri hiirenkäyttötekniikoita
- käyttää käyttöjärjestelmäohjelmia sekä soveltaa työvälinohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, sähköposti- ja esitysgrafiikkaohjelmia lähihoitajan tehtävissä tarvittavan tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen ja esittämiseen
- käsittelee lähihoitajan tehtävissä käytettyjen sovellusohjelmistojen tuottamia tiedostoja ja hankkii ammattitehtävissä tarvittavaa tietoa erilaisten sosiaali- ja terveysalan verkkohakupalveluiden ja -sovellusten avulla
- käyttää ammattitehtävissä tarvittavia verkkoviestintämenetelmiä ja -sovelluksia tiedon lähettämiseen ja jakamiseen
- toimii tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeiden ja -määräysten mukaisesti
- käyttää työssään ergonomisesti oikeita työasentoja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta ja käsittely	hakee, tallentaa ja kopioi työtehtävissä tarvittavia tiedostoja sekä hakee työtehtävissä tarvittavaa tietoa verkkopalveluista.	osaa tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti käsitellä ammatissa tarvittavia tiedostoja sekä verkkohakupalveluita.	ottaa huomioon tiedostojen käsittelyssä tekniset rajoitteet ja mahdollisuudet.

			soveltaa tapaus- ja tilannekohtaisesti ammattialaan liittyviä verkkohakupalveluita ja käyttää niitä aktiivisesti sekä arvioi niiden tietojen luotettavuutta ja soveltuvuutta.
Tiedonkäsittely ja muokkaus	käyttää työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgrafiikka- ja kalenteriohjelmia, työtehtävien hoidossa.	käyttää sujuvasti työvälineohjelmia ammattiin liittyvän tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen.	käyttää soveltaen työvälineohjelmia tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen ammattialan eri tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla.
Tietojen lähettäminen ja jakaminen	käyttää verkkoviestintämenetelmiä työtehtävien hoidossa.	käyttää sujuvasti eri verkkoviestintämenetelmiä ammattiin liittyvän tiedon lähettämiseen ja jakamiseen.	käyttää soveltaen verkkoviestinnän mahdollisuuksia ammattialan eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan sekä ottaa huomioon näiden käytössä vastuu- ja tietoturvanäkökulmat.
Tekijänoikeuksien, tietoturvan, tietosuojan ja ergonomian noudattaminen	toimii tekijänoikeus-, tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiaoheiden ja säädösten mukaisesti.	käyttää työssään ergonomisesti suositeltavia toimintatapoja.	ennakoi ja ottaa huomioon tietosuoja- ja tietoturvariskit sekä kehittää työympäristöään ja toimintatapojaan tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiatavoitteiden pohjalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Tieto- ja viestintätekniikan* -opinnot.

5.2.4 Etiikka, 1ov

Tavoitteet

Opiskelija

- pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa ja työssä
- perustelee valintojaan ja osaa arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
- osoittaa toiminnassaan rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisia ihmisiä sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
- pohtii omaan elämään, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön ja työelämään liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ongelmia
- osaa ratkaista sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa oman alansa työelämän arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla
- toimii eettisesti erilaisissa sosiaali- ja terveysalan ristiriita- ja kriisitilanteissa
- omaa valmiuksia osallistua sosiaali- ja terveysalan arvopohjan ja eettisten toimintaperiaatteiden kehittämiseen
- hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja ymmärtää sekä käyttää sitä työnsä ammatillisena voimavarana
- havaitsee ja tunnistaa sosiaali- ja terveysalan eettisiä ongelmatilanteita, käsittelee niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Eettisten kysymysten pohdinta	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä.	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista.	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja

			yhteiskunnassa.
Eettinen toiminta	toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa.	toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän ristiriita- ja kriisitilanteissa.	toimii itsenäisesti, vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa ja osaa perustella toimintansa.
Tiedon hakeminen ja eettisen tietoperustan käyttäminen työssä	hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa.	hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään	hankkii aktiivisesti tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää siitä työnsä ammatillisena voimavarana. perustelee valintojaan ja haluaa osallistua oman alansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen.
Arvo- ja normiristiriitojen käsittely työssä	osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.	tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.	tunnistaa itsenäisesti työelämän ja oman alansa eettisiä ongelmatilanteita, osaa ratkaista niitä eettisesti ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Johdatus filosofiseen ajatteluun* (FI1) ja jokin seuraavista kokonaisuuksista a) *Uskonnon luonne ja merkitys* (UE1), *Kirkko, Kulttuuri ja yhteiskunta* (UE2) ja *Ihmisen elämä ja etiikka* (UE3), tai b) *Ortodoksinen maailma* (UO1), *Uskonoppi ja etiikka* (UO2) ja *Raamattutieto* (UO3) tai c) *Hyvä elämä* (ET1), *Maailmankuva* (ET2) ja *Yksilö ja yhteisö* (ET3) korvaavat *Etiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.5 Kulttuurien tuntemus, 1ov

Tavoitteet

Opiskelija

- toimii eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa
- osaa tervehtiä, vastaanottaa vieraita ja keskustella heidän kanssaan
- osaa ottaa huomioon toiminnassaan sopivuuden rajat sekä miesten ja naisten erilaiset roolit, pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyvät ohjeet ja myös kirjoittamattomat säännöt ja menettelytavat
- tunnistaa eri kulttuurien välisiä eroja sosiaali- ja terveysalan työpaikkakäyttäytymisessä, -hierarkiassa ja työhön liittyvässä suhdetoiminnassa ja käyttäytyy asiallisesti tavallisissa työpaikalla esiin tulevissa tilanteissa, erityisesti asiakaspalvelussa
- esittelee toisten kulttuurien edustajille maansa yleisiä kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä, sekä sosiaali- ja terveysalan taitoja, työtapoja ja innovaatioita
- pohtii eri maiden tulkintoja historiallisista tapahtumista ja suhteuttaa kotiseutunsa ja maansa merkittäviä tapahtumia ja aikakausia naapurimaiden ja maailman historiaan
- vertailee maansa ja Euroopan keskeisiä kulttuurivirtauksia ja –vaikuttajia
- tunnistaa sosiaali- ja terveysalan erikoispiirteitä muissa maissa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tavallisimpien kulttuuripiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa muiden kulttuurien yleisiä piirteitä.	tunnistaa kulttuurisia eroja muiden toiminnassa.	ottaa huomioon kohdatessaan ihmisiä heidän kulttuuritaustansa.
Käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä erilaisten ihmisten kohtaaminen	tunnistaa kulttuurisia eroja ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja muualla.	toimii kulttuurieroista huolimatta yhdessä muiden kanssa.	kohtaa myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat ilman kulttuurikonflikteja.
Oman alan erikoispiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa oman alan palvelujen ja tuotteiden piirteitä eri maissa.	vertailee oman kulttuurin piirteitä muiden vastaaviin.	ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuureista olevat piirteet.
Organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan käyttäytyminen	tunnistaa keskeisiä asioita työstään.	kertoo ulkomaalaisille vieraille keskeisiä asioita Suomesta ja työs.	kehittää omaa organisaatiotaan muilta saadun kokemusten pohjalta.
Maahanmuuttajien ja muiden vähemmistökulttuurien keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen huomioon ottaminen	etsii tietoa maahanmuuttajien ja muiden vähemmistökulttuurien taustasta.	ottaa työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta.	ottaa suunnitellessaan työtä ja työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta.
Kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen hyödyntäminen	käyttää hankkimaansa kielitaitoa tutuissa tilanteissa.	käyttää hankkimaansa kielitaitoa toimiessaan kansainvälisissä vuorovaikutustilanteissa.	toimii kansainvälisissä yhteyksissä kielitaitoaan hyödyntäen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen Kulttuurien tuntemuksen opinnot.

5.2.6 Psykologia, 1ov

Tavoitteet

Opiskelija

- havainnoi ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja tämän toimintaan vaikuttavia tekijöitä
- tunnistaa, tiedostaa ja käsittelee psyykkisiä ilmiöitä psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla
- soveltaa psykologista tietoa sosiaali- ja terveysalan työssä
- soveltaa oppimisen psykologiaa omaan opiskeluunsa
- osaa havainnoida ja ajatella kriittisesti
- osaa havainnoida tunteiden vaikutusta vuorovaikutus- sekä erilaisissa ryhmätilanteissa
- selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen ja sosiaalipsykologisen tiedon avulla
- osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja oman alan työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- selviytyy sosiaali- ja terveysalan työhön liittyvistä asiakaspalvelu- ja ryhmätyötilanteista.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Psykologian käsitteiden tuntemus ja ihmisen toiminnan selittäminen ja ymmärtäminen	tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan.	käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan selittämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa.	pystyy soveltamaan kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittämään niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa.
Ihmisen psyykkisen kehityksen tunteminen	tuntee yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä.	ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämäntilanteissa ja eri-ikäisinä.	ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa.
Oppiminen ja itsetuntemus	tuntee oppimistapahtumaan vaikuttavia keskeisiä tekijöitä.	arvioi ohjattuna omaa oppimistaan tukeutuen psykologiseen tietoon.	ymmärtää oppimista psykologisen tiedon perusteella ja soveltaa sitä omaan opiskeluunsa.
Motivaation, tunteiden ja sitoutumisen vaikutuksen ymmärtäminen sekä omiin ja toisten työsuorituksiin	ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa.	toimii erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ja ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin.	soveltaa psykologian perustietoa ihmisen ajattelusta, havainnoimisesta, persoonallisuuden piirteistä, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä mekanismeista.

		ymmärtää työhön sitoutumisen ja ryhmään samastumisen vaikutuksia työsuorituksiin ja työssä viihtymiseen.	käyttää psykologian tietoa itsetuntemuksensa ja minäkuvansa parantamiseen.
			tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla.
Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään.	tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla.	tiedostaa omaan jaksamiseensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävästi.
		ymmärtää mielenterveyden määrittelyn moniulotteisuuden.	osaa tarvittaessa hakea apua omiin tai lähipiirinsä mielenterveysongelmiin.
Toimiminen työpaikan ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	soveltaa psykologian keskeisintä tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa.	tietää sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkityksen ihmisen psyykkisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuulttuuriin.	toimii työpaikan eri rooleissa yhteistyökykyisesti sekä ymmärtää johtajuuden merkityksen.
Sosiaalipsykologisen tiedon yhteiskunnallisuuden tunteminen	tuntee sosiaalipsykologian keskeisiä käsitteitä.	ymmärtää roolien, normien ja ryhmädynamiikan vaikutuksen yhteiskunnan eri ryhmissä.	ymmärtää sosiaalipsykologisen tiedon avulla erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten toimintaa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Osaamisen tunnistamisessa lukion kurssi *Psyykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus* (PS1) korvaa yhden opintoviikon laajuisen osan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) *Psykologian* opinnoista. Jos opiskelija on suorittanut edellisen lisäksi *Ihmisen psyykinen kehitys* (PS2), *Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta* (PS4) ja *Persoonallisuus ja mielenterveys* (PS5), ne korvaavat *Psykologian* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.7 Yritystoiminta, 1ov

Tavoitteet

Opiskelija

- kehittää liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi
- arvioi kehittämistarvetta sosiaali- ja terveysalan nopean toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisensa perusteella
- noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksensa vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Liikeidean kehittäminen tai oman osaamisen tuotteistaminen	kehittää opastettuna ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää oma-aloitteisesti liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan hyödyntäen työyhteisön asiantuntemusta
	selvittää opastettuna	selvittää yhteistyössä	selvittää yritystoimintaan

	yritystoimintaansa liittyviä toimintatapoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita	yritystoimintaansa liittyviä toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita	liittyviä eri yritysten tai organisaatioiden toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita
	hakee ohjattuna tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella
	kartoittaa ohjattuna ratkaisuvaihtoehtoja	kartoittaa erilaisia ratkaisumahdollisuuksia	kartoittaa oma-aloitteisesti erilaisia ratkaisumahdollisuuksia
	vertailee ohjattuna erilaisia vaihtoehtoja	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita
		esittelee vaihtoehdot esimerkiksi asiantuntijalle, työnjohdolle tai asiakkaalle	esittelee ja neuvottelee esimerkiksi asiantuntijan, työnjohdon tai asiakkaan kanssa parhaaksi katsomistaan vaihtoehdoista
Yritystoiminnan suunnittelu	valitsee ohjattuna toteutettavan vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee yhteistyössä vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee tai sopii toteuttamiskelpoisesta vaihtoehdosta ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta
	keskustelee suunnitelmasta ja tekee sovitut muutokset	esittelee suunnitelman ja muuttaa sitä palautteen perusteella	esittelee suunnitelman ja kehittää sitä palautteen perusteella
Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan	toteuttaa ohjattuna tekemänsä	toteuttaa tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa oma-aloitteisesti tekemänsä

toteuttaminen	toimintasuunnitelman		toimintasuunnitelman
	käyttää opastettuna tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
	toimii opastettuna toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	toimii toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	hyödyntää toiminnan eri vaiheissa asiantuntijaverkostoja
	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovittuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovittuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja erityisesti laatu- ja kestävän kehityksen periaatteita
Oman toiminnan, hankkeen tai yritystoiminnan toteuttamisen arviointi	arvioi opastettuna toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoimintansa etenemistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
	tekee sovitut muutokset	sopii mahdollisista muutoksista	tekee perusteltuja muutos- tai parannusehdotuksia ja sopii niiden toteuttamisesta
Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan esittely	esittelee opastettuna toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee koko kehittämishankkeensa tai yritystoimintansa ja sen tulokset hankkeen luonteeseen soveltuvalla tavalla
Tuloksellinen ja kokonaistaloudellinen toiminta	toimii opastettuna työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään, työympäristössään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa

	laskee opastettuna oman työpanoksen osuuden kustannuksista.	laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.	toimii kustannustehokkaasti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden sekä laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.
--	---	---	--

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjäyys, 6. Kestävä kehitys, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisessa peruskoulutuksessa Yritystoiminnan opinnot.

6

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijan tulee sisällyttää tutkintoonsa 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla oman koulutusalan tai muiden alojen ammatillisia tai ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), lukio-opintoja tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen tai jatko-opintoihin valmentavia opintoja, työkokemusta tai ohjattuja harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen yleisiä ja ammatillisia tavoitteita sekä opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Nuoren auttamisen alkeet 1 -2 ov

Tavoitteet:

- opiskelija ymmärtää nuoruusiän erityispiirteet ja kehitystehtävät
- opiskelija harjaantuu oman itsen tuntemisessa ja tiedostamisessa
- opiskelija osaa tukea avun tarpeessa olevia nuoria sekä ohjata tarvittaessa ammattiauttajan luo

Kurssin suorittaminen:

- osallistuminen opetukseen, kummitoiminta
- oppimispäiväkirja oppitunneista
- vierailu pareittain nuoria auttavaan ja tukevaan toimipisteeseen ja sen kirjallinen raportointi ja esittäminen oppitunnilla

HUOM! Kurssista on mahdollista suorittaa toinen opintoviikko kirjallisuuteen perehtymällä ja tekemällä haastattelutehtävä. Koskee vain ensimmäisen osan käyneitä opiskelijoita.

Makuja maailmalta

Aikuisten kehitysvammaisten keskustelukerho 2-3 ov

Tavoitteet:

- Opiskelija osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehitysvammaisille suunnattuja toiminnallisia kerhotuokioita
- Opiskelija osaa ohjata kerhon toimintaa yhteistyössä opiskelijatovereidensa kanssa kerholaisten voimavarat ja persoonallisuus huomioiden

- Opiskelija raportoi toiminnastaan suullisesti ja kirjallisesti
- Opiskelija osaa asettaa tavoitteita omalle toiminnalleen sekä kerholaisille suunnatulle toiminnalle

Sisältö:

- Kerhon toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi (2ov)
- 3. opintoviikon voi suorittaa tekemällä vaaditun lisätehtävän
- Kerho kokoontuu kerran viikossa (lukuun ottamatta syyslomaviikkoa 43), yhteensä 13 kertaa.

Tarkan euron ruokaa**Nuisku 1 ov**

Opettajina erityisnuorisotyöntekijät Oulun evl:n srk.sta

Paikka: Isokatu 11.

Tavoitteet ja sisältöalue:

Elämä sujuu, kun ihmissuhteet ovat kunnossa. Hyvät suhteet eivät synny itsestään. Niiden rakentamiseen tarvitaan sitä, että osaat ilmaista itseäsi selkeästi ja kuunnella toisia. Kommunikointi ja erilaisuuden hyväksyminen, itsestä ja toisista välittäminen, ongelmien ratkaisutaidot ja toisen tilanteeseen eläytymisen kyky ovat myös tarpeen. Hyvien ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan monenlaisia taitoja.

Nuisku – kurssi on nuorten ihmissuhdekurssi, jonka tavoitteena on kehittää hyvien ihmissuhteiden ylläpitämiseen tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Ihmissuhdetaitojen kehittyessä nuori pystyy paremmin vaikuttamaan myös oman elämänsä hallintaan ja hyvinvointiinsa.

Nuisku – kurssi sopii kaikille ihmissuhdetaidoista kiinnostuneille nuorille ja nuorille aikuisille. Thomas Gordonin kehittämään kurssiperheeseen kuuluvaan Nuisku – kurssiin sisältyy 14 x 1,5 tunnin kokoontumista.

Vertaistutorointi 1/2-2 ov**Tavoitteet**

Opiskelija oppii vertaistutoroinnin perusteet ja saa valmiuksia toimia vertaistutorina itseään alempien kurssien opiskelijoille. Opiskelija harjaantuu vertaisryhmän ohjaus- ja opetustaidoissa.

Aikataulu:

1) 1/2-1 ov

Teoriaosuus 1/2 ov (kevät)

Työssäoppiminen 1/2 ov (syksy, aloittavan opetussuunnitelmaperusteisen opiskelijaryhmän vertaistutorointi).

2) 1 ov

Uusien vertaistutoreiden koulutus yhdessä opinto-ohjaajan kanssa (huhti-toukokuu).

Taitaja valmennus:**Liikunta:**